

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Första Kammaren. N:o 27.

Fredagen den 20 April.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelse, N:o 21, till Konungen med anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om postångfartyget Sofias upplåtande till enskild person för en vetenskaplig expedition till Grönland.

Anmälades och bordlades Konstitutions-Utskottets memorial:

N:o 5, med förslag till ändring af § 53 Riksdagsordningen; och

N:o 6, med förslag till ändring af § 81 Regeringsformen och § 79 Riksdagsordningen;

Stats-Utskottets memorial, N:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en pensionsfråga; samt

Lag-Utskottets utlåtande, N:o 28, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande bevakning af varufordran i konkurs.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 17 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 8, Stats-Utskottets den 18 i samma månad bord-

Första Kammarens Prot. 1883. N:o 27.

lagda utlåtanden N:is 37 och 38 samt Lag-Utskottets sistnämnde dag
bordlagda utlåtanden N:is 26 och 27.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts att de
vid detta sammanträde första gången bordlagda ärendena skulle upp-
föras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter
Kammaren åtskildes.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 21 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr Statsrådet *Richert* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda
nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o angående med Spanien afslutade handels- och sjöfartstraktater;
- 2:o med förslag till förordning angående förändrad lydelse af 30
och 148 §§ Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881;
- 3:o med förslag till ändringar i gällande tulltaxa;
- 4:o angående öfverlåtande på Westerviks stad af lägenheten Stege-
holm eller Slottsholmen i Lofta socken och Tjusts härad af Kalmar län;
- 5:o angående efterskänkande af Kronans rätt till danaarf efter
Elisabeth Noréus;
- 6:o angående försäljning af hemmanet Neder Jerfva N:o 2 i Solna
socken och Danderyds skeppslag af Stockholms län; samt

7:o angående pension å allmänna indragningsstaten för framlidne Professoren F. A. Cederschiölds enka.

Herr Grefven och Talmannen mottog dessa propositioner under förklarande att de skulle af Kammaren i grundlagsenlig ordning behandlas.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Anmälades och bordlades Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående stämpelafgiften.

Föredrogos och bordlades de nyss aflemnade Kongl. propositionerna.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Konstitutions-Utskottets under gårdagen bordlagda memorial N:is 5 och 6.

Efter föredragning af Stats-Utskottets sistlidne dag bordlagda memorial N:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en pensionsfråga, godkändes den föreslagna voteringspropositionen.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan Talmännen omröstningar jemlikt 65 § Riksdagsordningen skulle anställas vid Kamrarnes sammanträden Lördagen den 28 innevarande April.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Lag-Utskottets under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 28.

Föredrogs å nyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 17 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 8, i anledning af väckt fråga om obligatorisk veterinärbesigtning vid export af kreatur samt desinficiering af kreaturförande fartyg.

*Om
obligatorisk
veterinär-
besigtning af
kreatur, som
exporteras,
m. m.*

Om
obligatorisk
veterinär-
besigtning af
kreatur, som
exporteras,
m. m.
(Forts.)

Herr Statsrådet Hederstierna: Det är icke för att motsätta mig den skrifvelse, Tillfälliga Utskottet föreslagit, som jag begärt ordet, utan endast för att dels meddela några upplysningar och dels fästa Kammarrens uppmärksamhet derpå, att det med den föreslagna åtgärden afsedda ändamålet sannolikt icke kommer att vinnas, äfvensom derpå, att med denna åtgärd äro förenade åtskilliga olägenheter, vid hvilka Utskottet icke tyckes hafva fäst sig. Det ändamål, som meningen tydligen vore att vinna med den föreslagna åtgärden, är att trygga landets export af lefvande djur. Detta ändamål är af stor vigt och betydelse, men som jag tror icke vinnes med den föreslagna åtgärden dels derföre att styrelsen i det land, till hvilket vi egentligen afse att få verkställa denna export, icke under normala förhållanden, det vill säga, när helsotillståndet bland Skandinaviens kreatur är godt, fordrar en sådan åtgärd, dels derföre att, om det motsatta förhållandet skulle inträffa, importförbudet i England ovillkorligen skulle blifva utfärdadt, äfven om den föreslagna åtgärden här blefve vidtagen. Jag stöder denna min uppfattning derpå att, då för två år sedan en motion i Andra Kammaren väcktes i samma syfte som det, hvilket nu legat till grund för Utskottets betänkande, i det betänkande, som då afgafs af det Tillfälliga Utskottet, uppgafs, att vid importen till England af svenska djur större misstroende visat sig mot dessa och noggrannare besigtning verkstälts på dem än på de danska djuren, hvilket antogs vara förorsakadt deraf, att de danska djuren underkastades besigtning vid exporttillfället. Med anledning deraf anmodades Konungens minister i Storbritannien att taga kännedom om dessa förhållanden och lemna upplysningar, huruvida de engelska myndigheterna skulle fästa afseende vid, att en redan då föreslagen besigtningssättgård vid exporttillfället iakttoges. Då svarade vår minister, att Herr Peel förklarar att »han kunde icke fatta, att det kunde vara någon åtskilnad i behandlingen hvad beträffar besigtningen vid ankomsten hit» — det vill säga till England — af svensk och dansk boskap, *emedan ingen åtskilnad härvidlag blifvit anbefald*. Det enda som blifvit gjordt, då den senaste förvecklingen uppstod genom danska regeringens förbud mot införsel af boskap från Sverige, bestod deruti, att vederbörande anbefaldes, att nogare än vanligt besigtiga dansk och svensk boskap, till dess utrönt blef huru med saken sig förhöll. Så mycket mindre kunde det vara någon skilnad, beroende derpå att boskap i Danmark vid utförseln besigtigas af veterinär, som *de brittiska myndigheterna ej fästa någon särdeles betydelse vid en dylik besigtning före utförseln*. Det var ju i det hänseendet ett så tydligt uttalande man kunde få. Nu har emellertid på grund af den mul- och klöfsjuka, som under de sista åren härjat i England, en stark opinion der uppstått för, att all import till England af lefvande djur skulle vara förbjuden, och framställningar hafva inom såväl Öfver- som Underhuset i denna riktning blifvit gjorda. Framställningarna hafva dock af den engelska regeringen bemötts dermed, att för närvarande är importen af lefvande djur till England endast tillåten från de skandinaviska länderna, och att, så länge helsotillståndet i dessa länder visar sig så godt, som för närvarande är förhållandet, något förbud mot införsel af lefvande djur icke kan enligt engelsk lag utfärdas, utan endast genom en ändring af denna lag kunde

en sådan åtgärd vidtagas. Enligt denna lag är Privy Council berättigad att förbjuda införsel af lefvande djur från det land, der smittosamma sjukdomar uppkommit, men myndigheterna äro icke berättigade att utfärda ett så generellt förbud som det uti parlamentet ifrågasatta. Alla äfven de som hafva yrkat på importförbudet, hafva dock vitsordat det goda helsotillståndet inom de skandinaviska länderna. Af det förhållandet att här sammanföras de skandinaviska länderna och förhållandena dem emellan äfvensom af det tydliga förklarandet af Lord Spencer, såsom president i Privy Council, att något särskildt förbud i afseende på importen till England af skandinavisk boskap icke kunde der vidtagas mot det ena landet utan att det äfven vidtoges mot det andra, framgår tydligen, att, om ett importförbud varder inom England utfärdadt, gäller det såväl dansk som svensk boskap, fastän det ena landet redan vidtagit åtgärder för besigtning vid exporttillfället men det andra landet icke. Af dessa skäl antager jag, att det ändamål, som med den nu föreslagna åtgärden afses, icke blifver genom den samma vunnet. Andra Kammarens Tillfälliga Utskott har genom att redogöra för den besigtning, som för närvarande eger rum vid export af kreatur vid de skånska hamnarna, då nemligen det ångbåtsbolag, som förmedlar exporten till England, icke medgifvit inlastning af djur, som icke undergått besigtning, visat hvilket gagn detta medför särskildt för kreatursegarne, som icke kunna följa djuren till exportorten och tillse det tillstånd, hvori de vid framkomsten befinna sig, i det att kreatursegarne nu genom bolagets åtgärder blifva betryggade för att djuren i dåligt tillstånd, äfven om de icke voro behäftade med smittosam sjukdom, inskeppades, utan om så erfordras uppställas på exportorten, för att sedan kunna friska och oskadda med fördel försäljas. Men dessa fördelar hafva icke vunnits derigenom, att en obligatorisk besigtning egt rum, utan derigenom, att rederiet välbetänt icke tagit ombord andra djur än sådana, som varit fullkomligt friska och för export ändamålsenliga. Men Utskottet upplyser tillika, att dessa åtgärder hafva kunnat med framgång vidtagas, så länge Danmark vidhållit sitt importförbud för svensk boskap. Nu deremot låter det sig icke göra derföre att, om bolaget icke vill taga ombord ett magert eller sjukt, om också ej smittosamt djur, så säljes det till Danmark, hvarifrån det sedan sändes öfver till England. För den skull är nu meningen, att denna olägenhet skall på lagstiftningens väg undanrödjas, det vill säga, att lagen skall innehålla icke blott hvad Utskottet här föreslagit, nemligen en obligatorisk besigtning, utan äfven att det djur, som icke befinnes fullkomligt friskt eller fullt ändamålsenligt för exporten till följd af dess svaghet eller magerhet, får icke från landet exporteras, äfven om köparen och säljaren vore öfverens att öfverföra det t. ex. till Danmark. Att besluta en sådan lagbestämmelse torde medföra åtskilliga olägenheter, som man måste taga hänsyn till, innan man vidtager en så beskaffad åtgärd.

Jag har endast velat fästa Kammarens uppmärksamhet på detta förhållande, men motsätter mig icke, såsom jag redan sagt, den föreslagna skrifvelsen. Beslutar Riksdagen en sådan, och de myndigheter, som deröfver blifva hörde, icke framhålla några synnerliga svårigheter i afseende å vidtagandet af de åtgärder, som här äro afsedda,

*Om
obligatorisk
veterinär-
besigtning af
kreatur, som
exporteras
m. m.
(Forts.)*

*Om
obligatorisk
veterinär-
besigtning af
kreatur, som
exporteras,
m. m.
(Forts.)*

så är jag öfvertygad, att Kongl. Maj:t också skall anbefalla desamma. Beslutar åter Riksdagen icke någon skrivelse i förevarande syfte, så skall regeringen i alla fall hädanefter som hittills egna oafåtlig omsorg åt detta för alla våra jordbrukare och ladugårdsegare viktiga intresse.

Herr Wörn, Carl Fredrik: Det är mig omöjligt att efter Herr Chefens för Civildepartementet anförande antaga annat, än att Kamraren skall anse denna sak vara i goda händer, och att regeringen följer den med sådan uppmärksamhet att, om någon åtgärd verkligen behöfves, den också kommer att af regeringen vidtagas. Men då Kommerskollegium just i dessa dagar från svenske generalkonsuln i London, erhållit en skrivelse rörande detta ämne, med hvilken han tillika öfversändt ett ur tidningen Times hemtadt referat af förhandlingar i House of Lords, som är synnerligt upplysande om de åtgärder, hvilka i England blifvit vidtagna med afseende på importen af kreatur från främmande länder, har jag ansett mig böra bifoga några detaljer till hvad redan är sagdt. Det var Hertigen af Richmond, som begärde strängare åtgärder mot införsel af kreatur, och han gaf tydligen tillkänna, att de engelska åkerbrukarnes anspråk var att, alldenstund de hade stora olägenheter och utgifter till följd af författningarna mot spridning af smittosamma boskapssjukdomar, deras regering också borde göra allt möjligt för att hindra införseln af lefvande kreatur från andra länder, genom hvilken ju äfven sjukdom kunde spridas. Hvad han dermed menade, framgick så väl af hans eget anförande som af en annan Lords yttrande, nemligen ett totalt förbud. Till svar härfpå yttrade Lord Carlingford blott det, att ett totalt förbud endast kunde ske på lagstiftningens väg, såsom Herr Chefen för Civildepartementet redan upplyst, så att något sådant är alldeles icke att frukta. Hvad deremot angår möjligheten, att England skulle förbjuda införsel af lefvande djur speciellt från Sverige, så får man upplysning, huru de i detta afseende mot andra länder tillvägagått, dels af den anklagelse som rigtades mot ministern och dels af hans svar. Det frågades, hvarföre han hade förbjudit införsel från Frankrike och icke från Nord-Amerikas Förenta Stater, hvarpå han svarade, att han hade, då det först anmälts, att sjuka djur från Frankrike hade kommit till England, förbjudit införseln från Boulogne och sedermera utsträckt detta förbud till hela Frankrike; emedan han erfarit att mul- och klöfsjuka der vore ganska allmän, men att, hvad anginge Nord-Amerikas Förenta Stater, underrättelserna voro sådana, att der i allmänhet icke fans någon mul- och klöfsjuka; till Liverpool hade visserligen kommit en last med sjuka djur, men vid det förhållande, att för öfrigt helsotillståndet i allmänhet var godt, hade han nöjdt sig dermed, att denna last blef nedslagtad och alla deraf beroende sanitära åtgärder vidtagna, men icke ansett sig böra förbjuda införsel af lefvande kreatur.

Sverige och Danmark blefvo under debatten icke nämnda på något sätt. Under dessa förhållanden hemställer jag, om det verkligen kan vara skäl att Riksdagen lägger sitt ord i vägskålen för att få en lag stiftad, som måste föranleda kostnader och flere olägenheter för de enskilde. Jag tror dessutom, att det också knappast är möjligt annat,

än att förhållandena i afseende å exporten skola gestalta sig olika på olika ställen, allt efter som ångbåtsbolagen skola vara villiga att, hvad på dem ankommer, gå önskningsarna om besigtning af de kreatur, hvilka tagas ombord till mötes, hvarigenom fördelar kunna för vissa stapelstäder uppkomma, som icke stå andra till buds, och att det väl i hvad fall som helst icke torde vara skäl att förorsaka trafikens olägenheter och kostnader, utan att man dertill har bestämda skäl. Jag upprepar hvad jag sade i början, nemligen att vi kunna hafva fullt förtroende till Regeringen, då vi nu hört, att den med största uppmärksamhet följer detta ärende, då den säkerligen, hvarje ögonblick någon fara skulle hota från England, derom skulle få underrättelse af vår minister på stället, som erhållit uppdrag att bevaka speciellt denna fråga. Under sådana omständigheter hemställer jag, om det kan vara skäl att afåta en sådan skrifvelse som den nu föreslagna. För min del afstyrker jag den och anhåller om proposition på afslag af Utskottets förslag.

*Om
obligatorisk
veterinär-
besigtning af
kreatur, som
exporteras,
m. m.
(Forts.)*

Grefve Beck-Friis: Jag kan, för min del, af Herr Statsrådets och Chefens för Civildepartementet yttrande icke finna annat än, att det vore särdeles lämpligt, att alla kreatur, som från Sverige exporteras, måste besigtigas. Erfarenheten af den besigtning, som föreskrifvits af Sydsvenska ångfartygsaktiebolaget i afseende å de djur, som exporteras till England, har visat hvilka stora fördelar för kreatursegarne denna åtgärd medför. Men erfarenheten har också visat, att kreatur, som vid verkstald besigtning förklarats visserligen icke behäftade med smittosamma sjukdomar, men likväl försedda med sårnader och dylikt, och därför af ångbåtsbolaget qvarhållits från export till England, i stället blifvit af egarne skickade till Danmark. Derigenom har man der fått den föreställningen, att smittosamma boskapssjukdomar här utbrutit. Jag tror därför, att det icke är tillräckligt, om denna besigtning eger rum endast på frivillighetens väg, utan att det äfven är nödvändigt att några mått och steg vidtagas för att förhindra all export till utlandet af skadade eller sjuka kreatur, och att bästa sättet att nå detta mål är att göra denna besigtning obligatorisk. Jag kan således, för min del, icke annat än yrka bifall till hvad Tillfälliga Utskottet i detta afseende har föreslagit.

Herr Olsson, Peter: Oaktadt jag hyser stort förtroende till de åtgärder, som regeringen måhända redan har vidtagit och efter all sannolikhet framdeles kommer att vidtaga, i händelse af behof, och oaktadt jag icke tviflar på, att regeringen följer denna för vårt land så viktiga exportrörelse och allt hvad dermed kan hafva sammanhang, med den största uppmärksamhet, ber jag likväl att få fästa denna Kammares uppmärksamhet på några för saken ej oviktiga omständigheter. Det vill synas mig tydligt, att just därför att denna export är af så stor betydelse för vårt land, bör man derät egna den allra största omsorg och de allra noggrannaste kontroller; och just därför att man i England å åkerbrukarnes sida ingenting hellre skulle se, än att ett importförbud blefve utfördadt i England, tror jag, att det är af allra största vikt, att den kontroll, som kan vid exporten i de exporterande ham-

Om
obligatorisk
veterinär-
besigtning af
kreatur, som
exporteras,
m. m.
(Forts.)

namne utöfvas, också verkställes. Det är alldeles tydligt, att genom en sådan kontroll någon anledning i England icke kan föreligga till att utfärda ett importförbud. Jag säger *kontrollen i de exporterande hamnarne*, ty den kan icke, den må vara huru noggrann som helst, i något afseende gifva anledning till, att man i de importerande hamnarne utfärdar ett importförbud. Då återstår att undersöka, hvilka olägenheter den ifrågavarande kontrollen verkligen skulle hafva med sig i de exporterande hamnarne. Den första skulle man kunna tänka sig skola bestå deri, att man saknar tillgång på legitimerade veterinärer. I detta afseende tror jag kommunerna hafva varit angelägna om att skaffa sådana personer, så att i det hauseendet finnes icke, så vidt jag har mig bekant, i de exporterande hamnarne någon brist. Då skulle återstå kostnaden och öfriga besvärligheter. Hvad kostnaden beträffar, har det i Utskottet upplysts, att den är i förhållande till djurens värde och den trygghet, som vinnes genom en sådan kontroll eller besigtning, af nästan ingen som helst betydelse. Och jag för min del tror icke, att den, som exporterar några djur, fäster sig vid en afgift å 20, 30 till 50 öre eller ens, om så skulle komma i fråga, hvilket dock icke är sannolikt, ända till en krona; i allt fall icke det afseende vid denna kostnad, att han för att undgå densamma skulle vilja blottställa sig för ett importförbud i England. Hvad åter vidkommer olägenheterna att, så ofta djur skickas med de flera gånger dagligen afgående ångbåtarne från skånsk till dansk hamn, vanligast Köpenhamn, skaffa veterinär och få föreskrifven besigtning verkställd, så tror jag, att detta kommer att i praktiken ställa sig så, att vissa dagar eller vissa tider på dagen skall en sådan till Danmark afgående ångbåt komma att medtaga exportkreatur. Och i sådant fall möter, såvidt jag kan finna, icke det ringaste hinder att anskaffa nödig veterinär till att besigtiga dessa djur. Jag tror således, att både hvad sjelfva kostnaderna beträffar och de svårigheter, som skulle uppstå vid exporten, dessa kostnader och svårigheter förlora all betydelse vid närmare undersökning, särskildt om man har någon praktisk erfarenhet i dessa förhållanden.

Men hvilka äro då de verkliga fördelar, som man genom en sådan besigtning i de exporterande hamnarne vill söka uppnå. Det har sagts, att när någon sjukdom uppkommer, så lära vederbörande myndigheter icke underlåta att vidtaga nödiga åtgärder. Ja väl, men när skall då en sjukdom anses uppkommen och huru får man vetskap om densamma? Hvad visar erfarenheten i detta afseende? Jo, erfarenheten visar, dels att egarne till djuren oftast icke kunna bedöma, huruvida deras djur äro sjuka. Och tyvärr har det väl äfven händt någon gång, att ehuru egarne hafva insigt härom, hafva de i alla fall icke haft något emot att sälja sådana sjuka djur, emedan de härigenom haft utsigt att få åtminstone något för sina djur och de tillika på detta sätt skulle slippa sjukdomen hemma i stallarne. Om sådant skulle inträffa och ett försök skulle göras att skicka ett sjukt djur till utländsk hamn, så hemställer jag om man icke genom den anordning som här föreslås, får kännedom om sjukdomen mycket tidigare, säkrare, ändamålsenligare och för landet ofantligt mycket billigare, än då man icke har en sådan kontroll. Detta är det ena stora och för mig viktiga skälet, att nemligen all uppmärksamhet som kan egnas åt exporten,

der djur föras från svensk hamn ombord på ett fartyg, destineradt till utlandet, också bör iakttagas. Och den fördel, som härmed vinnes, är af sådan betydelse, att den mer än uppväger alla befarade olägenheter.

Härtill kommer nu äfven en annan fördel, som den siste talaren anmärkt, att nemligen det ofta inträffar, att den sjukdom, hvarmed ett till export afsedt djur är behäftadt, icke är af smittosam art utan består af sårnader, utslag och dylikt. Då vinner man genom den föreslagna bestämmelsen den fördelen, att veterinären afstyrker djurets afskeppande, innan sjukdomen hunnit botas. Det inträffade vid Helsingborg, att tre vackra kreatur, som skulle öfverföras till England med någon af sydsvenska ångbåtsbolagets båtar, besigtigades och befunnos hafva sårnader af den beskaffenhet, att veterinären ansåg, att, om kreaturen komme fram till England i det tillståndet, myndigheterna i nämnda land skulle kunna finna anledning att föreslå importförbud. Nu satte man i stället in kreaturen på ett stall och skötte dem på sätt veterinären föreskref. Och åtta dagar derefter, då nästa ångbåt afgick, voro kreaturen fullt friska. Denna fördel är för de exporterande af största betydelse. Hvad som gäller för England gäller äfven för Danmark. Danskarna — man kan icke dölja det för sig — begagna alla tillfällen att försvåra Sveriges kreatursexport. Jag säger icke detta för att klandra det danska folket, knappast de danska myndigheterna. Men ett faktum är det, att man i Danmark ser ingenting hellre, än att den export af kreatur, som Sverige allt mer och mer börjat verkställa på England, skulle, om icke helt och hållet tillintetgöras, åtminstone försvåras. Ett sådant försvärande vinnes just på den vägen, att det kommer in till England från Sverige djur, som äro behäftade, icke med smittosamma sjukdomar, utan med olägenheter af sårnader och dylikt. Då sprider man strax ut att smittosam sjukdom, om den icke fullt utbrutit, dock håller på att utbryta. Och på det sättet eggas man upp myndigheterna, för att försvåra eller tillintetgöra den svenska exporten af kreatur.

Med fästadt afseende på dessa omständigheter och då jag är fullt öfvertygad om, att, när regeringen får denna sak om hand, den icke kommer att meddela sådana stadganden och föreskrifter, som skulle förhindra exporten till Danmark af friska djur, äfven om de äro magra eller dåliga — det må blifva danskarnes ensak, om de vilja köpa magra kreatur och »feta» dem i Köpenhamn, hvilket är mycket vanligt —, kan jag icke annat än önska framgång till den föreslagna skrivelsen. Jag måste med fullt förtroende till vår regering uttala, att det är just till landets fördel i afseende på exporten af kreatur, att en sådan kontroll utöfvas och att frågan noga tages i öfvervägande. Och jag tror, att det är på den vägen, som man säkrast kommer till det målet att fortfarande kunna skicka våra slagtfeta kreatur till England. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr von Möller: Då Chefen för Civildepartementet förklarar, att han icke vill motsätta sig afåtandet af ifrågavarande skrivelse, och han tillika sade sig vilja behandla frågan med den största omsorg och skyndsamhet, kan jag icke annat än hembära honom min tacksamhet

*Om
obligatorisk
veterinär-
besigtning af
kreatur, som
exporteras,
m. m.
(Forts.)*

Om för dessa yttranden. Att en sådan lag som den föreslagna behöfves obligatorisk äfven om en eller annan inskränkning skulle ske i förslaget, derom har veterinär- äfven jag velat upplysa. Såsom af Utskottets betänkande framhålles, besigtning af kreatur, som har den 17 sistlidne Mars en lag utkommit i Tyskland, som förbjuder exporteras, införsel af svin och fläsk från Amerika. Vår export af svin, som m. m. under senare tider betydligt ökats, har nu blifvit afbruten med England, emedan under förra sommaren två svinkreatur afsändes från Helsingborg till England, hvilka vid ankomsten förklarades behäftade med smittosam sjukdom. Tyskland är således för närvarande vår hufvudsakligaste marknadsplats för svinkreatur, fastän vägen dit ofta går öfver Köpenhamn.

Nu har genom en preussisk förordning af den 11 dennes, hvilken icke hunnit till Utskottets kännedom, stadgats: att svin, fläsk o. d., som från annat land till tyska riket införes skall åtföljas af intyg, att dessa varor icke äro af amerikanskt ursprung, detta bevis skall vara utfärdadt af tysk consul eller försedt med hans verifikation, och får icke vara utställt senare än 30 dagar innan afsändningen når tysk hamn, o. s. v.

Förenämnda tyska lagstadgande måste framkalla föreskrift om obligatorisk besigtning af svinkreatur vid utförsel till Tyskland, äfven om vägen tages öfver Köpenhamn, och danska regeringens cirkulär af 18 Mars detta år, införd i Utskottets betänkande, torde äfven af vår regering behörigen beaktas. Jag förenar mig med dem som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Då jag tillfälligtvis varit ordförande i det Tillfälliga Utskott, som år 1881 var tillsatt af Andra Kammaren för att behandla en med denna likartad fråga, så ber jag att få yttra några ord i saken. Andra Kammarens Tillfälliga Utskott hade liksom nu Första Kammarens tillstyrkt den föreslagna åtgärden. Men då frågan förekom i Andra Kammaren, meddelade Herr Civilministern en upplysning, som gjorde, att Kammaren i sin helhet och äfven jag blef öfvertygad om, att åtgärder från Riksdagens sida i den föreslagna riktningen icke voro af behofvet påkallade. Herr Civilministern yttrade nemligen, beträffande förekommandet af smittosamma sjukdomars införande:

»Jag vill visserligen icke förneka, att i detta hänseende förefinnes någon ofullständighet i vår lagstiftning och jag är också betänkt på att föreslå Kongl. Maj:t vidtagande af strängare åtgärder för vinnande af det önskade målet.» Och Herr Civilministern slutade med att säga: »Såsom jag redan sagt, anser jag den deruti» (det vill säga i Utskottets betänkande) »föreslagna åtgärden icke behöflig eller lämplig, men å andra sidan kan jag försäkra Kammaren, att det intresse, som denna åtgärd är afsedd att bevaka, lifligt omfattas af regeringen och att hon skall göra allt, hvad på henne ankommer, för att bibehålla såväl det nuvarande goda helsotillståndet inom den svenska kreatursstocken som och det förutseende derför» — jag antager att här föreligger ett tryckfel och att uttrycket skall utbytas mot »förtroende derför» — »som fortfarande förefinnes i England». Detta yttrades för två år och 35 dagar sedan, men, såvidt jag känner, hafva icke ännu några åtgärder

från regeringens sida vidtagits. Och det lifliga intresse, som regeringen då hyste för saken, har, såvidt jag vet, ännu icke lemnat något resultat. Under sådana förhållanden skulle jag icke anse olämpligt, att Riksdagen i den föreslagna skrifvelsen äfven uttryckte sitt lifliga intresse, då det ju i alla fall är regeringen obetaget, att i denna sak handla så, som den för godt finner. Då två talare från Skåne och en från Halland, redan uttalat sig till förmån för skrifvelsen i fråga, ber äfven jag att få yrka bifall till Utskottets förslag.

*Om
obligatorisk
veterinär-
besigtning af
kreatur, som
exporteras,
m. m.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Hederstierna: Med anledning af den siste talarens uppgift, att någon åtgärd ännu icke blifvit vidtagen i det syfte, som jag för två år sedan uttalade i Andra Kammaren, ber jag att få upplysa, att ett lagförslag i afseende på kreatursimport till riket, afseende ändring i 1873 års författning, är upprättadt, af alla vederbörande myndigheter pröfvadt och nu beroende på Kongl. Maj:ts afgörande. Och det är min afsigt att med det allra första föredraga det samma.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Wærn, Carl Fredrik, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Första Kammarens Tillfälliga Utskotts i Utlåtandet N:o 8 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås Utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—80;
Nej—14.

*Ifrågasatta
förändringar
inom riksdagshuset.*

Föredrogs å nya och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskotets den 18 och 20 innevarande April bordlagda utlåtande n:o 37, angående ifrågasatta förändringar inom riksdagshuset samt åtgärder för förbättrande af luftvexlingen i Kamrarnes plenisalar.

Punkten a).

Grefve Beck-Friis: Litet hvar af oss har säkerligen hört talas om så kallade »hästkurer». Något sådant synes mig verkligen vara fråga om.

»Hästkur» kallar jag det, att man genom ytterst stränga läkemedel vill på en gång befria en patient från sitt onda; sådana kurer kunna möjligen någon gång lyckas, men misslyckas äfven ofta.

Här är fråga om att kunna få ett nytt riksdagshus; och för att få den saken fram, användas alla möjliga medel, till och med öfverflödigt grymma sådana. Ty det lärer väl vara få som anse de nuvarande samlingslokalerna för Kamrarne vara tillräckliga, så att, om och när ett antagligt förslag till beredande af nya sådana kan framkomma, icke många röster komme att höjas deremot.

Det medel, som man då i första rummet tillgripit, har varit den eländiga ventilationsapparaten.

Jag för min del anser detta vara alldeles för skarpt. Ty förutsatt att de planer, som nu hvälfvas i vederbörandes hjernor, komma att realiseras, nemligen att nytt riksdagshus skall byggas på en plats, som upptages af andra, staten tillhöriga institutioner, så måste, innan en sådan plan kan realiseras, dessa institutioner i sin ordning också förse med nya lokaler. Dertill åtgå åtminstone ett eller två år, och för uppbyggandet af ett nytt riksdagshus åtgå också två à tre år, så att under alla händelser skulle genom dessa byggnadsföretag, omflyttningar och dylikt, Kamrarne, enligt min tanke, icke kunna lemna sina nuvarande lokaler på 5 à 6 år. Förutsatt att Riksdagen nu i år ingick på dessa nybyggnadsplaner skulle således detta skarpa läkemedel användas på oss ännu åtminstone i en 5 à 6 år och detta till rakt ingen nytta! Vi skulle endast fortfarande vara plågade af de olägenheter i detta afseende, för hvilka vi nu äro utsatta. Jag har härvid utgått från den förutsättningen att alla ombyggnadsplaner på denna tomt nu äro öfvergifna och stöder mig dervid på erfarenheten från föregående riksdagar.

Hvad sjelfva saken beträffar, veta vi alla, att det ventilationssätt, som för närvarande här användes, är taget efter en tysk idé.

Man gick icke till den bästa källan, eller det sätt, som användes i det Engelska parlamentets sessionsrum. Der intages den nya luften nedifrån och utsläppes den gamla upptill; men tyskarne hafva ansett det rättare att intaga luften uppifrån och draga ut den nedtill.

Detta kan väl teoretiskt försvaras, såvida man befunne sig i ett förofrigt alldeles lufttätt rum, och om icke den olägenheten vore, att i hvarje församling, der en större mängd människor äro samlade, hvarje individ verkar såsom en värmeapparat, och således höjer temperaturen i salen, så att den nya luft som inpressas är kallare än den förut varande och bildar dessa kalla luftströmmar, som kännas så ytterst obehagliga.

Nu veta vi, att draget i denna Kammare blifvit så olidligt, att det är, såsom jag tror, på Herr Talmannens särskilda tillsägelse, som all ventilation under pågående förhandlingar är förbjuden. Detta har till följd, att då vi varit församlade under några timmar, äfven, då det såsom i vinter, ute flera gånger varit många grader under nollpunkten, det nästan aldrig händer, att temperaturen här inne understiger 25 grader. Huru skall det då komma att gå i nästa månad, då under flera dagar efter hvarandra plena komma att hållas både för- och eftermiddagar? Det är att antaga, det temperaturen då, såvida icke andra åtgärder vidtagas, kommer att uppgå till omkring 30 grader.

*Ifrågasatta
förändringar
inom riksdags-
huset.
(Forts.)*

Det nya ventilationssätt, som nu vore i fråga och som af Herrar Fullmäktige i Riksgäldskontoret blifvit föreslaget, är detsamma som användes i Engelska parlamentets samlingslokal samt numera äfven i Abgeordnetenhaus i Berlin; och på båda dessa ställen hafva apparaterna fungerat till allmän belåtenhet. I Reichstagsgebäude i Berlin användes deremot fortfarande det gamla ventilationssystemet med luft-rörelsen uppifrån och nedåt, hvilket visat sig medföra stora olägenheter; men, såsom sagdt, i det andra riksdagshuset har man, i likhet med hvad skett i engelska parlamentet, infört det nyare systemet med ventilationen nedifrån och uppåt, hvilken anordning visat sig lämplig och bra. Skilnaden dervid består deri, att den nya luften införes under golfvet. För sådant ändamål skulle golfvet höjas och förses med hål, genom hvilka luften insläppes. Nu är förhållandet det, att vi draga upp dessa lyktor i taket för att släppa ut den förskämda och uppvärmda luften, och den nya luften inkommer genom våra tamburer och trappor, men det är en osund och alldeles icke nyttig luft, som sålunda drages in i Kammaren. I stället vore meningen att få in luften genom öppningar under stolarna men med så jemn inströmningshastighet, att drag icke komme att uppstå och med denna luft skulle den ersättas, som ginge bort.

Jag skulle därför vilja hemställa om icke Kammaren skulle vilja besluta att återremittera detta betänkande till Stats-Utskottet under anhållan, att, på sätt Herrar Fullmäktige hemställt, Stats-Utskottet måtte hos Riksdagen göra framställning derom, att åt Fullmäktige måtte uppdragas att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Professoren Cederbloms förslag jemte deri af Professoren Edlund och Öfverdirektören Styffe ifrågasatta ändringar, låta verkställa erforderliga åtgärder för åstadkommande af en förbättrad värmeledning och luftvexling i Kamrarnes plenisarlar.

Herr Nordenfelt: Jag vill börja med att upplysa, det Andra Kammaren redan bifallit denna punkt; en återremiss af densamma skulle således icke tjena till någonting.

Hvad den föregående ärade talarens anförande beträffar, kan jag försäkra, att ändamålet, hvarför jag deltagit i denna Utskottets anmälan, alldeles icke varit att lägga något »tryck» på denna Kammares ledamöter för att snarligen få ett nytt riksdagshus. Ty, såsom jag väl vet, behöfves intet sådant »tryck». Otvifvelaktigt komma några år att åtgå, innan ett nytt riksdagshus kan erhållas. Genom att vidtaga de föreslagna förändringarne skulle vi få, icke en förbättring, utan en

*Ifrågasatta
förändringar
inom riks-
dagshuset.
(Forts.)*

väsentlig försämring; och det är detta, som jag i första rummet velat undvika.

Då man vill bereda en lämplig luftvexling i en stor samlings-sal, är det första villkoret att ytterväggarna särskildt uppvärmas; ty eljest afkyla dessa, då det är kallt utomhus luften och utefter dem komma kalla luftströmmar, hvilka äro mycket obehagliga, att nedsjunka i salen.

Detta kan icke hjälpas annorlunda än genom särskilda anstalter för att uppvärma dessa väggar och luften invid dem. För den skull böra särskilda uppvärmnings- och särskilda ventilations-inrättningar anbringas. Det andra villkoret är, hvad våra samlings-salar beträffar, att det bör finnas en särskild ventilations-apparat för hvardera samlings-salen, ty endast på det sättet kan man moderera luftens temperatur efter behag. Såsom det nu är, finnes det blott en värmekälla för luften till båda Kamrarna och med den temperatur, som denna luft har, trakteras man i båda salarna, om den ock passar för den ena, men icke för den andra. Således fordrar jag ovilkorligen, att det skall finnas en särskild luftvexlings-apparat för hvardera Kammaren. Slutligen det tredje villkoret är, att luften, innan den kommit in i Kam-maren, skall hafva förlorat nästan all hastighet. Således behöfves ett eller flere stora rum invid salen, hvarest luften på sin väg till denna får komma till hvila, och förenade med salen genom många och stora förbindelser. Ty om man blåser in luften direkt i salen med en hastighet af 16 till 18 fot i sekunden, kan man icke nöjaktigt moderera denna hastighet och icke heller kan man göra densamma likformig.

Nu skulle luften här komma in i en trumma, som förlades under golvet der borta i salens hörn; och med den betydliga hastighet, under hvilken luften der skulle inkomma, är det alldeles gifvet, att närmast den trumman komme luftens hastighet att blifva mycket större än längre ifrån trummans mynning. Visserligen skulle luften ur denna trumma fördelas genom flere mindre ledningstrummor, men vid mynningen af hvarje sådan uppkomme alltid drag; ty när en luftström under tryck kommer till en liten öppning, blåses luften ut derigenom. Vetenskapsmännen hafva också sagt, att de för sin del icke våga afgöra, huruvida genom denna anordning det skulle lyckas att åstad-komma en öfverallt nöjaktigt likformig inströmningshastighet hos luften. Nu säger man väl, att i det engelska parlaments-huset går det på detta sätt så förträffligt. Men om man frågar vaktmästarne och ledamöterna om ventilationen, så höras de vara ganska missnöjde med densamma och detta oaktadt två höga våningar användas endast för uppvärmning eller afkylning och fuktande af luften.

Men det ligger i sakens natur, att när det är många personer församlade i en lokal, och hvarje menniska i sig sjelf är en värme-apparat, ty från hvarje person utgår värme, så höjes temperaturen betydligt och den varma luften stiger uppåt, hvarvid salen verkar såsom en skorsten. När då temperaturens höjande skall motarbetas, måste detta ske genom att införa luft af en temperatur, som är några grader lägre än rummets; och denna luft kännes alltid för den, som är nära inströmningspunkten, såsom drag. Det blir en afkylning; och insläpper man genom under stolarna anbragta öppningar luft, som

är några grader kallare än rummets värmegrad, kännes detta såsom drag om benen, äfven om luften inkommer med ganska moderat hastighet. I engelska parlamentshuset går det också till så, att efter en stunds ventilation börja ledamöterna att känna drag och några taga då utskottsbetänkanden, näsdukar och hvad de komma öfver att tillstoppa de respektive hålen med, hvarigenom draget för de öfriga blir så mycket starkare. Så går det till i verkligheten! Detta har jag dels läst i en tryckt kritisk afhandling, dels hört af en vetenskapsman, som tagit reda på saken, och dels af en enskild person i London, som på min begäran undersökt förhållandet med denna luftvexlingsinrättning. Jag är fullkomligt viss på att så tillgår. Hvad förhållandet med den ena salen i Berlin angår, så är tillämpningen af systemet der så ny, att man deraf just icke kan draga någon tillförlitlig slutsats. Och man vet, att man i allmänhet får höra ett annat resultat, om man vänder sig till ingenjören, som gjort saken, än om man frågar ledamöterna eller vaktmästarne.

*Ifrågasatta
förändringar
inom riks-
dagshuset.
(Forts.)*

Nu förefinnas här alldeles icke de vilkor, som erfordras för att vi med framgång skulle kunna tillämpa det föreslagna systemet. Vi hafva ingen våning under att deri lagom uppvärma luften och modera dess hastighet, utan det skulle gå så till, att från hörnet der borta komme att inblåsas luft, hvars inströmningshastighet väl komme att minskas längre fram i salen, men som i alla händelser komme att af ledamöterna i allmänhet och af dem isynnerhet, som sitta deruppe, kännas såsom skarpt drag. Dessutom äro golfvnen och skodonen vanligen orena, och mattorna innehålla mer eller mindre damm. Luften komme sålunda att genom dessa förhållanden förorenas så, att stundom en obehaglig lukt från golvet komme att kännas.

Jag kan således icke finna annat än att detta experiment måste misslyckas. Och då hafva vi gjort försöket samt kastat ut penningar utan något nyttigt resultat. Om det vore den minsta utsigt att det skulle lyckas, så hade jag varit med om det, men jag anser det vara till fullo bevisadt, att det icke kan lyckas; och därför yrkar jag bifall till hvad Stats-Utskottet anmält.

Grefve Lagerberg: Jag skall icke ingå på eller röra vid frågan om ett nytt riksdagshus. Behofvet deraf är allmänt känt, och jag beklagar, att vi icke kommit till något resultat derutinnan. Hvarje gång denna fråga varit före, isynnerhet inom Stats-Utskottet, har jag ansett, att man skulle afsätta några hundra tusen kronor om året och bilda en fond, så att, då frågan en gång blir afgjord, man då hade medel att börja bygga med.

Här är nu fråga om att försöka få en bättre luft och göra det angenämare för oss att vistas härinne.

Men jag hemställer, om detta blir tillgodosedt på det sätt, som här föreslagits, nemligen att man skulle få in strömmar af luft nedtill och dylika här uppe i taket, så att vi nära nog skulle blifva bortblåsta. Jag, som för min del icke tycker om drag, begagnar detta tillfälle att allvarligen protestera mot ett sådant system. Den svenska naturen i allmänhet tål mycket bättre instängd luft än drag. Det är en erfaren-

*Ifrågasatta
förändringar
inom riks-
dagshuset.
(Forts.)*

het, som jag vunnit af den stora mängd menniskor, med hvilka jag kommit i beröring.

Och då således, efter min förmening, starkt drag komme att blifva oundvikligt med det föreslagna ventilationssättet, har jag emot det samma härmed velat nedlägga min protest.

Herr Stråle, Holdo: Genast i början, då jag fick tillfälle att taga kännedom om detta utlåtande, fästades min uppmärksamhet på sättet, huruledes herrar fullmäktige uppfyllt det uppdrag, som åt dem lemnats. Den komité, som fullmäktige tillsatte, bestod nemligen af 3 ledamöter från Medkammaren, men jag såg förgäfvos efter någon ledamot från denna Kammare. Jag vet visserligen, att en högt ärad ledamot af denna Kammanare satt såsom ordförande i komitén, men det var i hans egenskap af fullmäktig i Riksgäldskontoret, så att jag likväl vill påstå, att komitén varit ensidigt sammansatt, då den bestod af 3 ledamöter från Andra Kammaren, men ingen från denna Kammare. Jag vill visserligen ej bestrida, att Andra Kammanarens ledamöter må hända ega större insigt, då fråga är om att »ventilera», men jag tror, att det hade varit mera jemnt deladt, om någon ledamot af denna Kammanare fått deltaga i behandlingen af denna intressanta fråga.

För öfrigt ber jag få instämna med de två talare, som före mig haft ordet. Jag tror, att hvar och en af Kammanarens ledamöter, om han uppmärksamt genomläst detta utlåtande, funnit att det, för att begagna ett allmännare uttryck, vore en stor dumhet att försöka några experiment i denna vägen. Herrarne behagade finna, att en af de sakkunnige personerna tillstyrkt något, om hvars ändamålsenlighet de två andra sakkunnige hyst stora tvifvelsmål. Jag frågar: hvad förtroende skola vi sätta till dessa utlåtanden, då alla de sakkunnige äro af olika tankar? En talare på skånebänken har prisat det system, som användes i det engelska parlamentshuset, men Utskottet sjelf har ju sagt, att den ventilering, som der finnes, gifvit anledning till många och bittra klagomål. En talare på göteborgsbänken yttrade, att det vore från detta hörn, som de osunda ångorna i Kammanaren skulle komma. Jag vet icke hvad han hade för anledning dertill; men är så fallet, härleda de sig väl från hvad man plägar kalla »bakblåsare». Huru skulle det väl taga sig ut, om vi finge en blåsmaskin här borta, som blåste uteder golfvet och kylde fötterna. Under en diskussion kunna vi nog blifva heta, men hetare blifva vi väl då, ty det är en känd sak att, när man blir kall om fötterna, så stiger ju alltid blodet åt hufvudet.

För min del har jag alldeles tillräckligt af blåst och drag här borta för att vilja utsätta mig för ändå mera; och ehuru jag är viss om, att det kommer dröja länge, innan vi få en lokal, som värdigt kan anstå landets representanter, får jag dock säga, att jag i frågas nuvarande skick föredrager Kammanarens sessionssal, sådan den är, framför något ännu sämre; ty det komme att blifva förhållandet, om de föreslagna åtgärderna vidtagas, och jag vill, åtminstone för min del, icke blifva något experimentalfält för desamma.

Jag anhåller om afslag å begäran om återremiss och bifall till Utskottets anmälan.

Friherre Klinckowström: Som denna fråga beträffande Första Kammarens ventilation berör hvarje individ inom Kammaren särskildt, har jag ansett mig äfven böra beledsaga frågan med några ord. Jag är nemligen, liksom en föregående talare, som yttrat sig i frågan, mycket ömtalig och sjuklig af mig; och då jag förmodar, att det icke är flertalets inom Kammaren mening att jaga mig ut härifrån, hoppas jag, att Kammaren måtte låta vid Stats-Utskottets förslag i denna punkt bero. Herr Grefve Beck-Friis var rädd för att vi skulle genom bibehållandet af det gamla ventilationssättet nödgas snart nog bygga ett nytt riksdagshus; och därför önskade han införandet af den i engelska parlamentshuset använda ventilationen i denna Kammare; men jag tror, att hans fruktan då komme att besanna sig mycket förr, ty just en sådan ventilation skulle jaga oss ut från Kammaren och endast komma att ytterligare öka vår önskan om ett nytt riksdagshus.

*Ifrågasatta
förändringar
inom riks-
dagshuset.
(Forts.)*

Ty det kan väl icke Grefve Beck-Friis hafva förbisett, att äfven detta system, såsom af Utlåtandet inhämtas, gifvit anledning till ganska bittra klagomål.

Och det är gifvet, att, om man får en luftvexling, ständigt gående uppåt från den plats, der man sitter, och pustande på benen, detta skall komma att befordra gikt och reumatism. Jag tycker, att just från denna sida af Kammaren blåsa tillräckligt med stormar öfver densamma, utan att man behöfver öka dem genom en särskild luftvexlingsapparat. Jag kan, för min del, icke annat än anhålla om bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkten a) begärt; hvarom jag värdsamt härmed får anhålla.

Friherre von Kræmer: Jag hade varit frestad att afstå från ordet efter den diskussion, som här pågått; ty den mening, jag hyser, tyckes här ligga så betydligt öfver, att det kunde vara onödigt att vidare yttra sig i frågan. Men då jag möjligen kan draga ett litet strå till stacken, såsom den der under denna riksdag varit personligen ut-satt för verkningarne af ett nytt ventilationssystem, nemligen det, som detta år blifvit tillämpadt i Stats-Utskottets lokal, vågar jag här yttra, det jag betvivlar, att någon enda, åtminstone icke många, af dem, som försökt denna apparat i Stats-Utskottet, skall bestrida, att den varit *yttre*st olämplig samt endast högst korta stunder kunnat begagnas.

Nu väntar jag den invändningen, att detta beror derpå, att denna apparat i Stats-Utskottet hvilar just på samma grundtanke som den här förut begagnade, nemligen att luften släppes in uppifrån; men jag hemställer, huruvida, då denna luftström, som kommer uppifrån, kännes odräglig, det icke skulle blifva ändå mycket värre, när den kalla luften kommer in nerifrån och således icke har tillfälle att blanda sig med annan luft af högre temperatur, innan den träffar ledamöterna? Jag tror sålunda, att sagda invändning icke bör gillas.

Den förste talaren antydde på ett skämtsamt sätt, att här vore fråga om att genom bibehållandet af det gamla ventileringssättet påskynda frågan om ett nytt riksdagshus. Jag vill då påpeka ett i utlåtandet citeradt yttrande af Professoren Edlund och Öfverdirektören Styffe, att »Det låte nemligen ganska väl tänka sig att Kamrarnes ledamöter kunde fördraga luftens inledning nertill under en kortare

*Ifrågasatta
förändringar
inom riks-
dagshuset.
(Forts.)*

tid, t. ex. en timme, men icke under flere timmar å rad,» — det ligger verkligen sann komik i detta, — »och i sådan händelse vore tvivelsutan lämpligast att under långa sammanträden vexelvis begagna begge inledningssätten».

Det vore således meningen att bibehålla den gamla luftvexlingsapparaten och tillika ytterligare den nya. Den nya apparaten borde således ytterligare påskynda frågan om nytt riksdagshus, i fall detta påskyndande kan vinnas genom drag.

Det står vidare anfördt, att det i England försökta ventilations-sättet icke ledt till någon belåtenhet; och då skola vi likväl besinna huru denna nation i allmänhet i sina bostäder är van vid drag. När icke de kunna athärda detta systemet, är det än mindre tänkbart att vi kunna göra det.

Slutligen anföras de många olika metoder, som utan framgång hafva blifvit försökta för att åstadkomma nöjaktigt ventilation i större salar.

Jag hade för min del inom Utskottet den åsigt, att Utskottet skulle icke allenast tillstyrka, hvad här blifvit gjordt, att frågan nu skulle förfalla, utan att motiveringen ytterligare skulle skärpas och att man deri skulle intaga en mening, att man icke endast afstyrkte det föreslagna sättet, utan att man äfven tillstyrkte, att med frågan om en annan luftvexling finge anstå, till dess en större erfarenhet vunnits om detta system i andra med Kamrarnes samlingssalar, jemförliga lokaler. Denna min åsigt vann dock icke pluralitet inom Utskottet och jag vill icke heller nu påyrka den, men det minsta man kan göra synes mig vara att besluta hvad Stats-Utskottet här föreslagit. Då hittills gjorda försök med ventilering af större samlingssalar ingenstädes ledt till full belåtenhet, så erinrar detta mig om ett uttryck af Ehrensvärd i hans originella »Resa till Italien 1780—82». Han skrifver: »När man uti landet Europa är nybörjare i en sak, är intet underligt att man försöker; efter misslyckade försök bör man hålla opp.» Det är ej underligt, att man försökt sig med allehanda ventilationsinrättningar; men efter misslyckade försök bör man upphöra dermed, till dess en mer tillfredsställande och rikare erfarenhet på andra håll vunnits. Jag anhåller om obetingadt bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Samzelius: Jag hade icke tänkt anmäla mig till ordet i denna fråga, men en talare på vestmanlandsbänken har dragit försorg om att jag nu måste yttra mig. Han har till en början uttalat ett klander mot komiténs sammansättning och bland annat framdragit, att i denna komité funnits tre ledamöter af Andra Kammaren, men icke en enda ledamot af denna Kammare. Jag är visserligen en af de allra obetydligaste i Kammaren, men jag gör dock anspråk på att vara en ledamot af denna Kammare, och det var i denna min egenskap som Fullmäktige i Riksgäldskontoret enträget anhöllo, att jag skulle deltaga i denna komité. För öfrigt vill jag nämna att äfven Herr Johan Johansson, som i Riksgäldskontorets styrelse var inkallad såsom suppleant, insattes i komitén, så att man ville hafva en Fullmäktig från Första och en från Andra Kammaren. Dessutom gjordes till flere af Första Kammarens ledamöter förfrågan, huruvida de vore benägna att

ingå i komitén, men olyckan ville att man icke frågade den värde talaren på vestmanlandsbänken. Hade tanken fallit på honom, så är jag säker på, att han med lika mycken skicklighet skulle utredt denna fråga, som han vanligen fullgör de dylika uppdrag, som ofta anförtros åt honom. Att komitén var ensidigt tillsammansatt, kan man väl från en sida påstå, men det var likväl två bestämda meningar, som der uttalades, och således funnos åtminstone två åsikter. Då den ärade talaren här sade, att det behöfts några personer med större insigter och som kunnat sköta ventileringen bättre, än komiténs ledamöter förstodo, så medgifver jag, att åtminstone jag icke är skicklig att sköta ventileringen hvarken i figurlig eller annan mening. Om den ärade talaren genomläst betänkandet, så står det alldeles uttryckligen att från komiténs uppdrag undantogs frågan om ventileringen. Denna fråga uppdrogs åt sakkunnig person, Professoren vid tekniska högskolan Cederblom, och sedan hafva Fullmäktige dragit försorg om att äfven höra andra sakkunniga personer, Professoren Edlund och Öfverdirektören Styffe. Vi hade icke större auktoriteter att tillgå. Hvad Professor Cederblom beträffar, har han särskildt studerat dessa frågor och gjort resor i utlandet för att taga kännedom om dessa förhållanden.

Jag vill icke tvista med den ärade talaren i denna fråga, men jag tror att under de förhållanden, som förelågo för Fullmäktige, kunde icke Fullmäktige tillvägagått på annat sätt. För öfrigt vill jag erinra om frågans uppkomst. Herrarne minnas att anslaget beviljades på framställning af en af bankofullmäktige, Liss Olof Larsson, som sedan äfven deltog i komitén. Han utvecklade icke några skäl för sitt förslag, utan det var blott ett naket beslut, som öfverlemnades till Fullmäktige. Hvad var då naturligare än att man måste vända sig till förslagsställaren sjelf och fråga: »Hvad menar ni med ert förslag?» Vidare var det helt naturligt att, då af resultatet af omröstningarne framgick, att Andra Kammaren var betydligt mer intresserad af saken än Första Kammaren, man skulle företrädesvis söka inom Andra Kammaren få målsmän för den åsigt, som framkallat beslutet.

Det var först sedan man sålunda tillvägagått, som man fick närmare förklaring om hvad som åsyftades med bostadslägenheter. Kärnpunkten tycktes vara att man skulle förflytta nuvarande vice värden från hans bostadslägenhet och förvandla den till ett schweitzeri i större skala för Riksdagens båda kamrar. För min del kunde jag icke gå in på detta. Det framgår af mitt yttrande att jag ansåg den nuvarande schweizerilokalen fullt tillräcklig och nästan väl tillräcklig.

Jag slutar med att icke göra något yrkande i sak. Fullmäktige hafva framlagt handlingarna till Riksdagens bepröfvande, utan att tilllåta sig sjelfve något egentligt omdöme. Vi äro icke fackmän i ventilationsfrågan, vi hafva framlagt fackmännens yttrande och det tillhör Riksdagen att fälla sitt omdöme och fatta sitt beslut. Det var naturligt, att i en sådan fråga som denna Fullmäktige icke borde fatta beslut på egen hand, utan det var otvifvelaktigt tjenligare att, på sätt skett, inhemta Riksdagens åsigt, innan åtgärder vidtogos, ty hade åtgärder derförinnan vidtagits, hade Fullmäktige utsatt sig för möjligheten att af Kammaren bittert klandras. Jag beklagar att talaren på vestmanlandsbänken icke anmodats deltaga i ifrågavarande ärendes ut-

*Ifrågasatta
förändringar
inom riksdags-
huset.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
förändringar
inom riks-
dagshuset.*
(Forts.)

redning, men jag är förvissad om att han vid liknande tillfälle en annan gång icke skall blifva bortglömd.

Grefve Beck-Friis: Jag ber om ursäkt, att jag ånyo uppträder; men jag har velat nämna några ord med anledning deraf att två af Stats-Utskottets ledamöter lagt tonvigt på den motivering, som i betänkandet förekommer angående ventileringen i engelska parlamentshuset. Då det sagts, att klagomål försports öfver samma ventilering, så har, såvidt jag kan förstå, detta omdöme endast grundat sig på den ärade talarens uttalande, som sade, att han träffat en vaktmästare, som förklarade, att han icke var belåten med ventileringen. Men jag har här å andra sidan officiella intyg från Herrar Edlund och Styffe som säga, att de anse ett försök att åstadkomma en förbättring, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Herr Cederbloms förslag, »vara fullt berättigadt, helst nämnda förslag till väsentlig del hvilat på samma grunder, som vid luftvexlingen af sessionsrummen i engelska parlamentshuset, Abgeordnetenhans i Berlin, flere nyare teatrar m. m. blifvit följda och i allmänhet lära visat sig ändamålsenliga».

Jag sätter dessa auktoriteter vid sidan af hvarandra och har verkligen mer förtroende till Herrar Edlund och Styffe än till en vaktmästare. Hvad åter luftvexlingsapparaten i Berlin angår, så har man sagt, att man der ännu icke hade någon erfarenhet af den. Jag tager mig friheten uppläsa, hvad som härom förekommer i betänkandet, i ett utlåtande af Professor Cederblom:

»Slutligen tar jag mig friheten anföra ett exempel, som för fallet i fråga är särdeles upplysande, och hvilket jag haft tillfälle observera vid en i sommar företagen rundresa genom Tyskland i ändamål att se de framsteg i afseende på konstruktion af värmeledningar och ventilationsapparater, som der gjorts under senare tiden:

I Abgeordnetenhans i Berlin inleddes till år 1876 ventilationsluften genom öppningar, belägna 3 meter öfver golfvat, samt bortleddes genom öppningar under sittplatserna. Med denna anordning var det omöjligt att undvika *drag* eller ock *bristfällig ventilation*. År 1876 ändrades anordningen sålunda, att luften inleddes under sittplatserna och bortleddes uppåt, hvilket hade till följd att såväl drag som luftens förskämning kan undvikas, och apparaten arbetar till *full belåtenhet*».

Detta är dock något som borde verka. — »I Reichstagsgebäude deremot sker ventilationsluftens rörelse fortfarande uppifrån och nedåt, och trots kolossalt dyrbara anordningar, vidlyftiga tillställningar för reglering af luftmängd och temperatur samt en icke obetydlig personal för apparatens skötande, är belåtenheten med densamma långt ifrån allmän.»

Jag vädjar till hvar och en om detta icke är en sak som tål att tänka på.

Grefve Sparre: Jag ber först och främst att få såsom min åsigt uttala, att Fullmäktige i Riksgäldskontoret icke gerna kunnat handla på annat sätt än de gjort i afseende på denna del af frågan. Riksdagen beslöt nemligen efter gemensam votering förra året att åt Fullmäktige uppdraga att »låta verkställa de förändringar inom Kamrarnes plenisalar, som kunde afhjelpa de mest öfverklagade olägenhe-

terna i afseende å dessa salars utrymme och *luftvexling*. Fullmäktige vände sig i detta hänseende till sakkunnig person, mottog af honom förslag, och understälde detta andra sakkunnige personer. Om ock dessa sakkunnige personers yttranden voro i hög grad tveksamma, synes mig dock att fullmäktige icke kunnat göra annat än framlägga frågan. Jag tror därför att fullmäktige i denna del handlat fullkomligt rätt.

I afseende på den föreslagna apparaten, har här flere gånger anförts det engelska parlamentshuset, der dylik luftvexling eger rum. Jag ber dock att få fasta uppmärksamheten på den stora skilnaden mellan engelska parlamentshuset och här. Der är en hel undervåning anslagen till luftvexlingsrum. Här deremot skulle luftvexlingsrummet endast kunna vinnas genom att höja golfvet i salarne ett par fot. Det är endast genom ett större luftvexlingsrum, som den friska luftens jemna inströmning kan vinnas, så att det icke blir något känbart drag. Jag har naturligen icke någon egen erfarenhet att åberopa i detta fall; jag stöder mig endast på det yttrande, som ofvannämnde sakkunnige personer afgifvit och detta har för mig varit det bestämmande. Jag finner i detta yttrande tveksamhet vid hvarje rad. Jag träffar först tveksamhet om huruvida luftens inströmning kan blifva någorlunda lika. Jag finner vidare längre ned på samma sida ett uttalande att »det ligger alltså största vikt derpå, att luftens hastighet vid inströmmandet i rummen ingenstädes blir för stor, och då, för vinnandet af detta viktiga ändamål, lokalen tyvärr ej medgifver att under plenisalarnes trossbottnar, på sätt i likartade fall å andra ställen plägar ske, anlägga större luftrum, der luftens hastighet kan nedbringas till nära noll», etc.

Jag träffar der ett uttalande om att vi icke här hafva vilkoren för att få en sådan ventilering på ett lämpligt sätt ordnad. Jag träffar vidare på tveksamhet, då det säges, »att om golfven finge höjas åtminstone en fot högre än hvad Herr Cederblom föreslagit», så skulle bättre förhållanden kunna inträffa, men de *våga icke afgöra* huruvida luftens inströmningshastighet ändå öfverallt blefve densamma. Jag träffar vidare på följande: det »är alltid förenadt med stora svårigheter, och dessa äro i förevarande fall, såsom redan är antydt, ännu större derigenom att salarnes golfyta är så liten, i förhållande till antalet personer, som der måste vistas, samt att lokalerna under salarne icke kunna få fritt disponeras för luftvexlingsanordningarne». Ytterligare framhålles således detta väsentliga hinder för att få en god ventileringsapparat. Derfor säga också dessa sakkunnige slutligen att, om de tillstyrkte saken, så vore det för att göra ett *försök*.

Men tveksamheten kulminerar, då de, på samma gång de föreslå en ny ventileringsapparat, äfven föreslå att den gamla skall fortfarande bibehållas. De frukta nemligen att klagomål öfver drag nedifrån skola uppstå, och de föreställa sig att Kamrarnes ledamöter lättare skola fördraga en stund drag nedifrån och en stund drag uppifrån. Jag tviflar på att detta förslag kan utföras och jag tror dessutom att ingen enighet kan vinnas om tidpunkten, när Kamrarnes ledamöter tröttnat på den ena sortens drag och önskar utbyta det mot den andra sortens, ty detta blefve ovillkorligen beroende på den plats, ledamöterna innehade i Kammaren. En skulle ganska fort vilja slippa ifrån den

*Ifrågasatta
förändringar
inom riksdags-
huset.
(Forts.)*

Ifrågasatta förändringar inom riksdagshuset.
(Forts.)

ena sortens drag, medan kanske ett annat förhållande komme att ega rum i motsatt del af salen. En sak är jag fullt öfvertygad om, och det är att, om Kammaren skulle besluta denna ventileringsapparat, Kammaren snart skulle finna sig föga nöjd dermed då förväntningarne säkerligen icke komma att motsvaras af verkligheten. Jag är vidare öfvertygad derom, att föga erfarenhet komme att vinnas genom att anställa försöken under så ogynsamma vilkor, som denna lokal erbjuder, och att slutligen Kamrarnes plenisalar ej äro lämpliga experimentalfält för försök, der insatsen gäller deras helsa, som der offra tid och krafter för det allmänna. Man har talat om den ringa golfytan i förhållande till antalet ledamöter i denna Kammare, och, hvad detta beträffar, ber jag få anföra att för närvarande finnes *icke någon enda* plats ledig i denna Kammare. Då nu snart antalet ledamöter lär komma att blifva ökad med en, så finnes icke för denna *någon plats*. Det är just det hårdt anlidade utrymmet i Kammaren, som gör att vi omöjligen kunna få ett tillfredsställande resultat, i detta hänseende ehvad vi än må besluta, utan måste vi derföre nöja oss med det nuvarande, till dess vi kunna få ett nytt riksdagshus. Jag anholder att Kammaren måtte godkänna Utskottets anmälan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först derpå att förevarande punkt skulle läggas till handlingarna och sedan på att densamma skulle till Stats-Utskottet återförvisas, och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten b).

Herr Bergström: Då sistlidne års Riksdag uppdrog åt herrar fullmäktige i Riksgäldskontoret »att före innevarande års riksdag låta bereda det ökade utrymme för Riksdagen, som kunde åstadkommas genom användande för ändamålet utaf flere eller färre af de till bostadslägenheter och embetslokaler i riksdagshuset upplåtna rum», så afsåg Riksdagen otvifvelaktigt icke annat eller mera än att ökad utrymme skulle beredas Riksdagen med afseende å dess arbete; Jag är ock fullt öfvertygad derom, att ingen af Riksdagens ledamöter kunnat föreställa sig, att nämnda uppdrag skulle syfta på tillökning i lokaler, der riksdagsmännen kunde sörja för den lekamliga förplägningen; och dock resulterar af fullmäktiges i Riksgäldskontoret bemödanden att utföra uppdraget och af Stats-Utskottets åtgörande i saken intet annat än Stats-Utskottets hemställan: »att Riksdagen må åt fullmäktige i Riksgäldskontoret uppdraga att medelst en tillbyggnad å riksdagshusets tomt, jemte öfriga för ändamålet erforderliga åtgärder, bereda en rymlig och lämplig matlokal i riksdagshuset». Ja, om uppdraget och utförandet af uppdraget härvidlag stå i öfverensstämmelse med hvarandra, så kan jag icke tyda uppdraget, ej heller fullgörandet af uppdraget. Från Stats-Utskottet hafva stundom kommit hemställanden, som väckt min undran, men icke något har gjort det i högre grad än detta. Det är verkligen så oportunistiskt och för vissa strömningar inom Riksdagen, så betecknande, som väl är möjligt. Jag vill icke göra någon anmärkning i afseende på det sätt, hvarpå fullmäktige i Riks-

gäldskontoret tillsatt den komité, som skulle föreslå de ifrågasatta förändringarne i riksdagshuset, — en annan talare har redan gjort anmärkningar i detta hänseende — men det bör dock här framhållas, att några af dessa komitéledamöter så fullständigt förbisett eller glömt, hvarom fråga var, att de till och med ifrågasatt att Konstitutions-Utskottet, Riksdagens förnämsta Utskott, skulle maka åt sig för en matlokals skull. Detta förslag blef visserligen icke gilladt af hela komitén, icke heller af fullmäktige adopterad; men sjelfva frågan om beredande af ny matlokal har dock blifvit med en synnerlig omvårdnad omfattad både af fullmäktige och af Stats-Utskottet. Jag kan icke finna att någon nöd hittills gått åt Riksdagens ledamöter hvad den lekamliga förplägningen angår. Aldrig har jag funnit, att något förmiddagsplenum fortsatts så länge, att icke tillfälle beredts Riksdagens ledamöter att senast vid fyratiden intaga sin middagsmåltid — om det nu skett i riksdagshusets nuvarande restauration eller i en annan sådan kan vara likgiltigt — och har man fått å vanlig tid äta middag, kan man väl vara belåten, äfven om man nödgas senare än vanligt äta qvällsvard. Vid sådant förhållande kan jag icke annat än på det ifrigaste afstyrka bifall till hvad Stats-Utskottet här föreslagit, så mycket mer som sjelfva Andra Kammaren funnit Stats-Utskottets hemställan icke förtjena bifall.

*Ifrågasatta
förändringar
inom riksdagshuset.
(Forts.)*

Herr Törneblad: Jag har egentligen icke någon anledning att inlåta mig i svaromål, eftersom jag inom Utskottet röstat för afslag såväl på Utskottets hemställan som på den reservation, som innefattar ett bestämdt förslag, men jag tillåter mig dock i förbigående säga att, då det sista yttrandet omfattade Stats-Utskottet i något allmännare utsträckning, det torde blifva tillfälle att, när hvarje särskild fråga kommer före och en opportunistisk strömning då säges hafva gjort sig gällande, i Utskottet byta skäl, ty något annat än skäl tror jag icke, att denna Kammare fäster sig vid; och auktoritetsmeningar eller kraftuttryck betyda här säkerligen mycket litet, såvida de icke äro beledsagade af fullgiltiga grunder.

Beträffande denna särskilda fråga synes det mig icke vara skäl att besluta vare sig det ena eller andra nya sättet, ty sådant skulle lätt kunna föranleda till ett ytterligare fördröjande af det mål, som vi alla önska, nemligen ett nytt riksdagshus, och, ur denna synpunkt taget, tror jag att man kan låta sig nöjas för tillfället med det nuvarande förhållandet, om ock det, såsom i Utskottet upplystes, medför ganska stora olägenheter; på dessa skäl instämmer jag med den föregående talaren och yrkar, här likasom i Utskottet, afslag å Stats-Utskottets hemställan.

Herr Samzelius: Med afseende på den säregna tillkomsten af det beslut, som föranledde tillsättandet af denna komité, så har det ansetts nödvändigt att förfara på det sätt, som skedde. Den ärade Kammaren behagade erinra sig att frågan icke diskuterades i denna Kammare, det var icke något förslag i det syftet här i Kammaren, utan det var en talare i Medkammaren, som under diskussionen framstälde förslag i ämnet; detta förslag antogs af Andra Kammaren och

*Ifrågasatta
förändringar
inom riks-
dagshuset.
(Forts.)*

blef derefter föremål för gemensam votering. Vid denna voterade jag mot förslaget och jag vet icke hvad de tänkte, som voterade för det samma. Det fans icke annat att göra än att i komitén inkalla de ledamöter, som företrädesvis borde känna hvad som med förslaget åsyftades. Att vid ärendets behandling komiterade icke gingo i en opportunistisk riktning, derom tycker jag betänkandet bär vittnesbörd, ty det förslag, som der framstälts, gick icke i den riktning, som flertalet af Riksdagens ledamöter tänkt sig. Att för öfrigt uppdraget icke skulle stå i någon öfverensstämmelse med det fattade beslutet, det är för mig omöjligt att fatta; och jag tror att man icke haft tillräcklig tid att studera frågan, hvilket äfven framgår af åtskilliga faktiska misstag, hvar till en ärad talare gjort sig skyldig. Ifrågavarande matinträttning är afsedd icke blott för Andra Kammaren, utan äfven för Första. Jag är Stockholmsbo och behöfver icke begagna den, men jag har hört uppgifvas att rätt många af denna Kammars ledamöter äfven begagna sig deraf. I hvilket fall som helst tror jag, att det förslag, som minoriteten framkastat, under *dävarande förhållanden* var det enda lämpliga. Då emellertid Andra Kammaren icke visat större intresse för saken, än att den afslagit punkten, vill jag visst icke yrka på bifall, utan förenar mig med den siste ärade talaren och anhåller om afslag å förevarande punkt.

Grefve Lagerberg: Jag vill icke ingå i något svaromål på den förste ärade talarens omdömen mot Stats-Utskottet, utan inskränker mig till att meddela, att jag icke var närvarande i Stats-Utskottet, då denna fråga der behandlades, men hade jag varit närvarande, så skulle jag för visso hafva kommit till samma slut, som Stats-Utskottet nu har gjort. Jag anser nemligen, att det är en högst naturlig sak att Andra Kammaren vill hafva sin nuvarande tränga och obeqväma matlokal ändrad på ändamålsenligt sätt och likaledes finner jag det mycket billigt, att Kammaren också i förening dermed vill hafva ett bättre schweizeri, dit man någon gång under långa plena kan för en stund taga sin tillflykt för att rekreera sig. Och när elfva af Andra Kammarens ledamöter i Stats-Utskottet understödt detta förslag, finnes det ju ingen anledning att motsätta sig detsamma. Detta tycker jag vara helt naturligt, likasom det å andra sidan skulle förundrat mig, om, i händelse Första Kammaren hade framställt en dylik önskan, Andra Kammaren hade satt sig emot att åt Medkammarens ledamöter bereda ett dylikt agrément.

Då det emellertid nu blifvit mig sagdt, att Andra Kammaren afslagit Stats-Utskottets betänkande i denna punkt och icke håller på den ifrågasatta förändringen, utan nöjer sig med sin nuvarande schweizeri- och matlokal, har jag naturligtvis intet annat yrkande att göra än att Stats-Utskottets förevarande betänkande måtte varda afslaget.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner först på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan och sedan på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i villkoren för återbetalning af det till Kinda kanals aktiebolag beviljade statslån m. m.

Angående villkoren för återbetalning af det till Kinda kanals aktiebolag beviljade statslån m. m.

Herr Statsrådet Hederstierna: Den Kongl. proposition, till hvilken Stats-Utskottet här afstyrkt bifall, har egentligen afåtits därför, att regeringen icke velat ensam afgöra det förslag till uppgörelse, som af Kinda kanals aktiebolag blifvit till Kongl. Maj:t afgifvet. Stats-Utskottet har dock efter mitt förmenande grundat sitt afstyrkande på en förut-sättning, som icke är fullt öfverensstämmande med verkliga förhållan-det. Kinda kanals aktiebolag erhöi vid sin stiftelse år 1864, förutom ett anslag å 437,500 kronor, ett lån till samma belopp med skyldighet att afbetala detta lån medelst en annuitet af 5 procent å försträcknings-beloppet, hvaraf 3 procent skulle utgöra ränta på det oguldna kapitalet och resten afbetalning på detsamma.

Det bestämdes tillika, att aktieegarne skulle vara skyldige att tillskjuta allt hvad som erfordrades för kanalens bringande till stånd, men derutöfver sträckte sig ej deras förpligtelser.

Vidare stadgades, att om de föreskrifna afbetalningarna uraktlåtos, skulle kanalen hemfalla till staten. Ända till och med år 1878 var det bolaget möjligt att — dels genom särskilda medel, som i början af bolagets tillvaro stodo till dess föfogande, dels på grund af den relativt stora inkomst, som under några år tillföt bolaget i följd af den stora skogsafverkning, som inom det område kanalen genomgår egde rum — fullgöra sina förbindelser till staten. Men efter den tiden hafva kanalens inkomster icke lemnat tillgång till de årliga annuitemernas erläggande, och bolagets ställning till staten har sålunda under dessa år blifvit försämrad med, såsom Utskottet upplyst, ett belopp af något öfver 11,000 kronor, hvarjemte — såsom af Utskottets betänkande också framgår — bolaget nu häftar i skuld till staten för oguldna annuiteter till ett belopp af något öfver 54,000 kronor. Nu har sålunda den eventualitet inträffat, som redan vid kontraktets uppgörande förutsågs, nemligen att bolaget icke är i stånd att fullgöra sina förbindelser till staten, och kanalverket hemfaller därför till staten. Frågan måste bedömas från den synpunkten, att staten öfvertager kanalverket, och det gäller således här att pröfva, hvilketdera för staten är fördelaktigast *antingen* att, såsom bolaget erbjudit, låta bolaget behålla kanalen med befrielse från skyldigheten att erlägga ränta, men med skyldighet att till afbetalning å bolagets skuld till staten årligen till statsverket inbetala det belopp, hvarmed inkomsterna af kanalen öfverstiga utgifterna för dess drift, underhåll och förvaltning, *eller* att, såsom Kongl. Maj:t alternativt föreslagit, medgifva Kongl. Maj:t rätt att försälja kanalen på förmånligast möjliga villkor.

Utskottet har deremot förutsatt, att det beror på statsmakterna att bestämma, huruvida kanalen skall hemfalla till staten eller icke, och Utskottet tyckes anse, att det vore fördelaktigare för kronan, om så *icke* blefve förhållandet, utan bolaget fortfarande, med nu gällande skyldigheter, behölle kanalen. Bolaget kan emellertid omöjligen hafva samma uppfattning, och jag tror icke heller, att det ens för staten vore

Angående
vilkoren för
återbetalning
af det till
Kinda kanals
aktiebolag be-
viljade stats-
lån m. m.
(Forts.)

förmånligt att på detta sätt hopa en fordran, som staten tydligen aldrig kan få gulden, lika litet som det för bolaget kan vara förmånligt att för dess räkning hopas en skuld, som det icke kan gälda. Bolaget kommer därför säkerligen, om och när riksdagen icke vill antaga det anbud, bolaget framställt, att öfverlemna kanalen till kronan. Med afseende derpå säger Utskottet: »Skulle åter eganderätten till kanalen öfvergå till staten, bör det vara för staten möjligt att förvalta densamma utan att trafikkostnaderna behöfva synnerligen stegras utöfver hvad de nu utgöra». Men detta är en alltför sangvinisk förhoppning, hvarom Utskottet säkerligen är ensamt, ty om bolaget har, i förhoppning att kunna fullgöra sina förbindelser till staten och bibehålla eganderätten till kanalen och i framtiden draga afkastning deraf, ansett sig kunna utan särskild ersättning förvalta kanalen, så har dock kronan icke några organ, som kunna vilja åtaga sig ett sådant bestyr utan att få godtgörelse för de kostnader, som med förvaltning af kanalen för kronans räkning skulle vara förenade. Kostnaden härför komme säkerligen att medtaga hela den lilla inkomst, som kanalen kunde komma att lemna, och statsverket finge då hvarken kapital eller ränta.

Jag har sålunda fortfarande den uppfattning att en uppgörelse måste bringas till stånd, att det hade varit fördelaktigast för kronan att antaga det anbud, som bolaget nu framställt, och att det i alla händelser är nödvändigt att Kongl. Maj:t bemyndigas att, när kanalen hemfaller till kronan, försälja den till den högstbjudande, ty att förvalta den för kronans räkning blir ovilkorligen det dyraste. Nu har emellertid Andra Kammaren redan bifallit Stats-Utskottets hemställan och vid sådant förhållande lär det väl vara svårt att få ändring i hvad Stats-Utskottet har tillstyrkt.

Grefve De la Gardie: I Kongl. Maj:ts proposition såväl som i Stats-Utskottets betänkande föreligger en så fullständig utredning af denna fråga, att säkerligen en hvar af Kammarens ledamöter kunnat sätta sig in i saken, hvarför icke mycket torde vara att tillägga. Det torde emellertid vara klart för hvar och en, att det här är fråga om ett bolag, som ärligt försökt att fullgöra sina skyldigheter. Byggnadet af sjelfva kanalen utfördes med den omsorg och noggrannhet, att kanalen både af in- och utländska fackmän erkänts vara ett slags mönsterarbete af kanalbyggnad. I fråga om underhåll, trafikens ordnande och förvaltning hafva inga anmärkningar framkommit vid de årliga revisionerna, utan tvärt om har man då vitsordat styrelsens åtgärder och omsorg i den vägen. I afseende på inbetalning till statsverket af ränta och annuiteter har bolaget gått så långt i dess förmåga stått och i sjelfva verket ännu längre, i ty att icke en utan flera gånger tillfälliga lån upptagits för att på bestämda tider kunna verkställa inbetalningarna med anticipation på kommande års trafikinkomst. Oaktadt allt detta har emellertid, i följd af förhållanden, som icke stått i styrelsens makt att ändra, det finansiela resultatet blifvit allt annat än gynnsamt. Genom att anlita besparingar, som uppstått dels på sjelfva arbetskostnaden och dels genom under byggnadstiden upplupna räntor kunde bolaget de första åren inbetala annuiteterna. Under de derpå följande åren uppstodo flera sågverk kring kanalen, hvilkas produkter fraktades

på kanalen och beredde en stor tillökning i dess inkomster, och detta förhållande gjorde att kanalbolaget ännu några år kunde utgöra ränta och annuiteter. Men då de lyckliga konjunkturena sedermera upphörde, upphörde ock till största delen transporten af skogsprodukter å kanalen, och kanalbolagets inkomster nedgingo i följd deraf så mycket, att bolaget sedan dess — det var år 1878 — icke kunnat verkställa inbetalningar till större belopp än att de efter denna tid förändrat sin ställning till staten i afseende å lånet med omkring 11,000 kronor. Under sådant förhållande och då någon utsigt till stegrade trafikinkomster icke förefinnes, har bolaget med det största bekymmer sett framtiden an och röster inom detsamma och inom styrelsen hafva höjt sig för att genast öfverlemna kanalen till statsverket. Vid öfverläggningarna derom segrade emellertid den meningen, att man borde göra den hemställan till Kongl. Maj:t och Riksdagen, som föreligger i denna Kongl. proposition, och jag ber herrarne vara öfvertygade om, att likasom bolaget hittills sökt uppfylla sina skyldigheter mot staten, så ligger till grund för denna hemställan just ett begär att, så vida bolaget kan och förmår, ordna saken på det för staten mest fördelaktiga sätt. Genom att öfverlemna kanalen till statsverket sätter man nemligen staten i det alternativ att antingen nödgas sköta den sjelf eller att försälja den till den högstbjudande. I begge fallen är det bolagets öfvertygelse att statsverket skulle förlora vida mer än genom antagande af det anbud, bolaget har framställt. Att förvalta ett industrielt verk sådant som detta för statens räkning kan i allmänhet icke ske för så låga kostnader, som det för ett enskildt bolag är möjligt, och skall man åter försälja kanalen, så är det ju alldeles tydligt, att ingen kan bjuda ett så högt belopp, att räntan å detsamma skulle uppgå till mera än den inkomst, man sannolikt kan påräkna, om bolaget fortfarande får sköta kanalen. Kongl. Maj:t har varit af samma mening och i enlighet dermed gjort proposition om bifall till bolagets framställning, med tillägg dock af det alternativet, att, om kanalen hemföle till staten, Kongl. Maj:t måtte ega att fränhända staten densamma på förmånligast möjliga villkor.

Stats-Utskottet har emellertid varit af annan tanke. Det anmärker först i likhet med fullmäktige i Riksgäldskontoret, att någon fördel icke blifvit såsom ersättning för den begärda eftergiften staten erbjuden från bolagets sida. Men jag vill fråga, hur man egentligen kan vänta sig att någon positiv fördel skall kunna ligga i ett dylikt anbud. Bolaget befinner sig ju här i samma ställning som en galdenär, som nödgas afstå sina tillgångar till fordringsegarne och erbjuder ackord. Någon fördel kan ju icke ligga deri annat än så till vida, att fordringsegarne genom ackord erhålla mera, än om boet skolat gå till konkurs. En direkt fördel kan det visserligen ligga i detta anbud, men sannolikheten för dess inträdande är i sjelfva verket så ringa, att den knappt förtjenar omnämnas. Det låter nemligen tänka sig, att, om trafikinkomsterna genom någon tillfällighet skulle komma att stiga till mera än som erfordras till annuiteterna, bolaget skulle begagna sig af sin rätt att till aktieegarne utdela detta öfverskott. Men enligt det villkor, som nu är föreslaget, skulle sådant icke längre vara möjligt, utan bo-

*Angående
vilkoren för
återbetalning
af det till
Kinda kanals
aktiebolag be-
viljade stats-
lån m. m.
(Forts.)*

Angående vilkoren för återbetalning af det till Kända kanals skötsel af kanalverket eller sälja det till den högst bjudande, vore det fördelaktigare för staten än att bifalla bolagets hemställan.

Stats-Utskottet anser, att, vare sig statsverket sjelf skulle öfvertaga skötseln af kanalverket eller sälja det till den högst bjudande, vore det fördelaktigare för staten än att bifalla bolagets hemställan.

Då man icke har några bestämda sifferuppgifter att i detta fall hålla sig till, kan man ju icke positivt bevisa det ena eller det andra, men för min del är jag öfvertygad, att detta icke skulle vara fördelaktigare för staten.

(Forts.)

För min del sluter jag mig sålunda till den åsigt, som af bolaget i dess hemställan blifvit uttryckt och i enlighet dermed får jag vördsam samt yrka bifall till det första alternativet i Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nordenfelt: Det kan visserligen sägas, att bolagets framställning är ett erbjudande af ackord, men det är ett ackord, utan bestämda betalningstider och som icke gifver staten ett enda öre utöfver hvad staten ändock får. Bolaget erbjuder, att staten skall få hela det årliga öfverskott, som uppkommer, och det är precis detsamma, som staten får under alla förhållanden. Den föregående talarens antydning, att bolaget skulle kunna utdela något, i fall det blir öfverskott, tror jag icke heller håller streck, ty bolaget måste ju först betala sin skuld till staten, innan någon utdelning till aktieegarne kan ske. Om man antog bolagets anbud, så vore det icke något annat, än att successivt afskrifva skuldsumman utan att få någon ränta. Nu får staten visserligen icke större inkomst, men det belopp, som erhålles, afskrifves på räntan, och kapitalfordran finnes kvar; det är skilnaden. Ifrågavarande kanal är ovanligt väl byggd och fordrar mycket litet underhåll. Kostnaden därför går nemligen icke till mer än omkring 2,600 kronor årligen. Trafikinkomsternas belopp har under de sista åren varit i medeltal 25,000 kronor och utgifterna hafva gått till omkring 16,000 kronor. Kanalen har alltså lemnat en årlig nettobehållning af omkring 9,000 kronor. Nu har bolaget ännu en fordran å 15,000 kronor af Göta kanalbolag, och ända till sista året har bolaget betalt sina annuiteter till staten. För öfrigt har, såsom allmänt medgifves, bolaget handlat utmärkt lojalt hela den tid, det varit i verksamhet. Om nu bolaget skulle öfverlemna sin egendom till staten — hvilket jag, i parentesen sagdt, betviflar, ty Göta kanalbolag och Linköpings stad äro mycket intresserade i detta bolag — så komme frågan att handla om Kongl. Maj:ts andra alternativ. Utskottet har emellertid ansett det vara för tidigt att nu bestämma, att kanalen i sådant fall ovilkorligen skulle försäljas till det pris, som genast kunde erbjudas. Om eller när bolaget öfverlemnade kanalen till staten, kan ju tiden vara inne för Riksdagen att uttala sig angående försäljningsvilkoren. Att Utskottet sagt, att någon synnerlig förlust icke kan ega rum, om staten öfvertager kanalen, grundar sig derpå, att det redan finnes tjänstemän, som äro anställda vid kanalen, och om densamma öfverlemnades till staten, så blefve ju följden blott den, att desse tjänstemän under ett eller annat år finge redovisa till trafikstyrelsen eller Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, till dess det blefve afgjort, huru med kanalen skulle blifva staldt. Utskottet kan naturligtvis icke mena, att staten skall behålla

kanalen för all framtid utan endast till dess man hunnit se, huru saken gestaltar sig. Utskottet har ådagalagt, att taxan för trävaror å Kinda kanal är vida lägre än å Dalslands kanal, hvarför möjligen en förhöjning deri skulle kunna vidtagas. Nästan alla kanaler hafva haft en sådan period af betryck, men ställningen har så småningom blifvit bättre, och att lagsökning här icke kan ifrågakomma så länge bolaget gör hvad det kan för att betala är klart, utan förhållandet kommer väl att blifva sådant, att bolaget betalar så mycket det kan och resten får qvarstå såsom skuld. Men icke kan det vara rätt att på förhand, innan någon väsentlig förlust är gjord, säga att staten efterskänker allt hvad som kanalen möjligen kan gifva i ränta, om blott staten småningom och inom en högst obestämd tid får igen sitt kapital.

Sjelfva egendomen har staten nu, fortfarande rätt till, och det är i mina ögon det afgörande i frågan. För öfrigt är kanalens ställning icke så ohjelpig. Trafikinkomsterna uppgingo år 1880 till 25,848 kronor och 1881 till 25,347 kronor. Med få ord, huru saken än ställer sig, blir det alltid ett öfverskott, större eller mindre och detta öfverskott kommer staten till godo.

Jag vågar således yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Rääf: Enligt mitt förmenande finnes det icke blott billiga utan äfven fullvärdiga skäl, som tala för antagande af den Kongl. Propositionens 1:sta alternativ. Såsom vanligt i dylika frågor har emellertid Stats-Utskottet motiverat sitt afstyrkande med det ofta upprepade uttrycket, att »ett bifall till den nu gjorda framställningen tvifvelsutän skulle leda till liknande anspråk från andra statens gäldenärer». Jag ber då att få bemöta Utskottet dermed, att tvifvelsutän lärer väl Riksdagen i hvarje särskildt fall kunna pröfva och sedan bifalla eller afslå dylika framställningar utan att besluten sedermera behöfva betraktas såsom prejudikat.

I fråga varande kommunikationsled af 8 mils längd är af största intresse och vigt för de deraf berörda orterna, hvilket ock visar sig deraf, att staten redan har räckt den en så hjälpsam hand. Bolaget har också gjort allt hvad i dess förmåga stått för att få kanalen väl och omsorgsfullt byggd, för att hålla den i godt stånd och för att kunna fullgöra sina förbindelser till staten. Det sista har dock icke varit bolaget möjligt, och då ingen utsigt förefinnes, att bolaget för framtiden skall kunna bättre honorera sina förbindelser, enär antagligen trafikinkomsterna komma att än ytterligare minskas särskildt i följd deraf att skogsafverknningen i dessa orter till största delen upphört, så får jag för min del instämma i Grefve De la Gardies yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å förevarande Utlåtande yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock, af Grefve *De la Gardie*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den afsåge förra alternativet af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla Kongl. Maj:ts framställning i denna del. Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Angående
rättkoren för
återbetalning
af det till
Kinda kanals
aktiebolag be-
viljade stats-
lån m. m.
(Forts.)*

*Om
skyldighet
att svara för
utflyttnings-
bidrag m. m.,
som vid
laga skifte
bestämts.*

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 18 och 20 innevarande April bordlagda Utlåtande N:o 26, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skyldighet för ny egare af jord att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt, dels ock enskild motion i ämnet.

Herr Bergström: Jag hemställer värdsamt om ett sådant sätt för föredragningen, att Utskottets hemställan under 2:a punkten måtte först föredragas och derefter Utskottets hemställan under 1:a punkten.

På gjord proposition beslöts, att förevarande Utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande, dervid 2 punkten skulle först förekomma.

2 punkten.

Herr Bergström: Under återopande af de skäl, som jag i korthet anfört i den vid detta betänkande fogade reservation, får jag yrka afslag på Lag-Utskottets hemställan under punkten 2 och bifall till mitt förslag, som går ut på, att Riksdagen måtte antaga, *dels* en lag angående säkerhet för fordran å utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt, *dels* en förordning om ändring i förordningen angående inteckning i fast egendom.

Jag vill här icke närmare inlåta mig på, huru de i förevarande ämne gällande lagbestämmelser rätteligen skola förstås. Endast så mycket vill jag säga, att detta ärende uppkommit i anledning deraf, att författaren eller redaktören af gällande skiftesstadga, numera afidne Landshöfdingen Asplund, i motion till 1880 års Riksdag förklarade, att stadgans mening vore, att, sådant bidrag och sådan ersättning, hvarom handlas i 13 kap. Skiftesstadgan borde vidlåda sjelfva *jorden*; och därför yrkade, att, enär det oaktadt olika meningar om lagens rätta förstånd yppat sig i lagskipningen, »Riksdagen måtte för sin del besluta en författning, hvarigenom förordnas, att skyldigheten att gälda sådan ersättning, som omförmäles i 13 kap. Skiftesstadgan, vidlåder den jord — i hvars hand den må komma — från hvilken ersättningen blifvit vid skiftet bestämd att utgå». Detta föranledde Lag-Utskottet att hemställa om en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, hvilken hemställan af Riksdagen bifölls. Desto värre blef denna skrifvelse så sväfvande och obestämd (såsom Riksdagens skrivelser ofta äro), att den mycket väl kunde gifva anledning till aflåtande af en sådan proposition, som Kongl. Maj:t här har framlagt. Men å andra sidan uteslöto skrivelstens ordalag icke heller den möjligheten, att man kunde gå något längre än denna proposition, enär frågan gälde att för fordringar af i frågavarande beskaffenhet bereda säkerhet i mindre eller större grad. Detta har också föranledt, att jag så att säga kompletterat det Kongl. förslaget och tillagt några bestämmelser, hvarigenom man i högre grad än genom den Kongl. propositionen bereder säkerhet för fordringar af ifrågavarande slag.

Med afseende på fastighetskrediten är det icke rätt lämpligt att som Utskottet vill skapa en tyst förmänsrätt af mera stadigvarande beskaffenhet, som kan verka till föringande af värdet å förut beviljade

inteckningar. Det är inom Utskottet upplyst, att ersättning t. ex. för mistad ståndsog vid ett skifte uppgått ända till 27,000 kronor. Skulle nu förmånsrätt enligt 17 Kap. 6 § Handelsbalken för ett sådant belopp ega rum, så komme det, att i känbar mån förringa och nedsätta förut befintliga inteckningars värde. Sådant vore icke rådligt, och jag föreställer mig derföre, att den väg, jag föreslagit, vore bättre att beträda. Då skulle den till ersättning berättigade kunna utan förnärmande af äldre inteckningshafvares rätt erhålla erforderlig säkerhet genom inteckning. Är ersättningen af obetydligt värde, lærer han icke besvära sig med att söka inteckning, men är den så pass stor, att han finner det löna sig, så bör utväg vara honom beredd att få säkerhet genom inteckning för ett sådant ersättningsbelopp. Derföre har det varit nödigt att föreslå ändringar äfven i fråga om gällande inteckningsförordning. För närvarande medgifves enligt 2 § i inteckningsförordningen tvångsinteckning endast i tre fall, nemligen då det är fråga om inteckning för ogulden köpeskilling, på sätt i 11 kap. 2 § Jordabalken sägs, eller då egare af fast egendom genom domstols beslut fått sig ålagdt att ställa säkerhet för omyndigs medel, dem han har om händer, eller då fastighetsegare genom laga kraftvunnet utslag i brottmål förpligtats att utgifva skadestånd, som ej genast är förfallet till betalning. Såsom fjerde fall skulle nu inflyta i 2 § af den gällande inteckningslagen: *»eller har vid laga skifte, som runnit fastställelse, blifvit bestämdt, att bidrag till utflyttning eller ersättning för odling eller vanhäfd å jord, eller för ståndsog, plantering eller torfjord skall gäldas af egare till jord, som i skiftet ingått»*, då må inteckning beviljas till säkerhet för sådan fordran, ändå att galdenären det ej medgifvit.

Vidare har jag funnit nödigt att föreslå en ändring i 14 § Inteckningsförordningen. Om nemligen på samma dag skulle sökas lagfart å den ersättningskyldige jorden och inteckning för en dylik ersättningsfordran, så skulle icke, såsom eljest regeln är, inteckningssökanden vika för lagfartssökanden, utan denna inteckning skulle få samma rätt, som sökt inteckning för ogulden köpeskilling, nemligen att icke behöfva vika för lagfartssökanden, och detta af det goda skäl, att i sjelfva verket ståndsogs- eller annan sådan ersättning är att betrakta såsom ogulden köpeskilling för så stor del af den ersättningskyldiga jorden som motsvarar värdeskilnaden mellan den jorden och den i stället derför vid skiftet lemnade.

På dessa af mig nu i korthet anförda skäl yrkar jag bifall till min reservation och således, att Kammaren måtte antaga dels den lag, som är införd under A, och dels den förordning, som återfinnes under B i denna min reservation.

Herr Förssell, Otto Herman: Det är ett föga tacksamt uppdrag att försvara Utskottets förslag i en fråga af dylik beskaffenhet, då man vet i hvilket tillstånd laga skiften här i landet befinna sig. Hela Skåne är alldeles oberördt af den lagfråga, som nu föreligger, ty hela Skåne är skiftadt. Största delen af Blekinge, så när som på 26 mantal, var redan skiftadt år 1879. Samma är ock förhållandet med Södermanland, likasom största delen af mellersta Sverige redan

Om skyldighet att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte bestämts.
(Forts.)

Om
 skyldighet
 att svara för
 utflyttnings-
 bidrag m. m.,
 som vid
 laga skifte
 bestämts.
 (Forts.)

har undergått laga skifte. Denna fråga berör sålunda hufvudsakligen Norrland och Gotland. Jag kan då icke vänta annat, än att samtliga representanter för de öfriga delarna af Sverige skola betrakta denna fråga såsom varande likgiltig och af intet intresse eller ingen vikt. I sådant afseende är det föga utsigt att kunna vinna herrarnes uppmärksamhet.

Vid laga skifte uppkommer ersättning dels till följd af att det ena hemmanet mister odlad jord och i stället får ouppodlad, dels till följd af vanhäfd, dels till följd af godtgörelse för ståndskog, dels ock till följd af utflyttningskostnader. Dessa äro de fyra fall, då ersättning kan komma i fråga.

Det är uppenbart, att om en hemmansegare, som väl häfdat sin åker eller lemnar sin odlade jord, till följd af laga skifte, hvartill han, i förbigående sagdt, tvingas enligt nu gällande lag och äfven enligt 1827 års Skiftesstadga, enär, om blott en söker laga skifte, alla de andra tvingas att vara med, om, säger jag, han nu emot sin vilja tvingas in uti ett laga skifte och får annan jord i stället, som måste uppodlas för att komma i samma skick som hans gamla jord; så har han i sjelfva verket mistat en del af sin fasta egendom och får i utbyte derför en fordran hos en person, som han stundom ej känner, och till hvilkens vilja och förmåga att betala han saknar allt förtroende. Den andre, som i utbyte fått hans bättre odlade jord, har deremot erhållit en egendom med förökadt värde. Enahanda är ock förhållandet med afseende å ståndskog; den, som lemnat ifrån sig kalhuggen skogsmark och i stället fått en annan lika stor areal, men besatt med fullmogen ståndskog, han har lemnat från sig ett hemman med litet värde och fått ett hemman med högt värde, till följd af ståndskogen, i utbyte. Jag lemnar åt herrarne sjelfve att besinna, huruvida detta kan inverka på fastighetskrediten eller på de inteckningar, som förut funnits i denna egendom. Den, som fått den vackra skogen, hade förut jemförelsevis ingen skog och han skall då utbetala detta högre värde. Icke lida hans in-teckningshafvare deraf, ty hans hemman bör icke blifva bättre eller sämre än förut. Hans hemman har fått ett ökad värde, men till detta högre värde ega hans in-teckningshafvare icke ringaste rättighet. Deremot om den andre, såsom nu synes vara förhållandet, icke skulle hafva någon företrädesrätt till betalning ur den afträdda egendomen, så skulle han, som står bakom de företrädesberättigade, och bakom hvilken stå en massa in-teckningshafvare, mista sin skog och just dessa in-teckningshafvare skulle blifva lidande, men icke de, som hade in-teckning uti det betalningsskyldiga hemmanet. Det är endast en ny ut-jemning af värden, som verkställes genom dessa liqvider, och hemmanen blifva precis lika mycket värda efter liqviden som förut, ty det ena hemmanet blifver icke mera värdt än förut och det andra icke heller. Jag kan då icke förstå eller begripa, huru en sådan anordning kan inverka det minsta på fastighetskrediten. Tvärt om skulle en motsatt anordning, som gjorde, att den, som mistat sin ståndskog, skulle hafva endast personlig fordringsrätt, förstöra in-teckningshafvarnes rätt i det förra hemmanet, ty in-teckningshafvarne hade lemnat in-teckning i ett hemman, rikt besatt med ståndskog och derefter hafva de naturligtvis lämpat sina in-teckningars belopp. Nu är denna stånd-

skog borta, och fastighetskrediten skulle då lida, om icke en sådan lag, som den af Utskottet föreslagna, komme till stånd. 1866 års skiftesstadga är åtminstone i denna fråga endast en omskrifning af 1827 års skiftesstadga. Den enda förändring är den, att då det förut varit stadgadt, att ersättning för skog skulle utgå in natura, ett stadgande blifvit tillagdt, att denna ersättning fakultatiskt finge utgå i penningar, det vill säga på så sätt, att det finge bero på delegarne sjelfve att bestämma, huruvida den skulle utgå in natura eller i penningar, och jag är fullt viss på, att i de flesta fall den utgår in natura, hvarigenom de, som skola taga ut skogen, hafva panträtt i sjelfva skogen, och då kan det väl icke blifva fråga om någon bättre panträtt för denna fordran. Från 1827 och till slutet af 1870-talet har detta ock varit praxis vid våra svenska domstolar. Detta har också den, som skrifvit 1866 års skiftesstadga, numera aflidne Landshöfdingen Asplund, i sin motion till 1881 års Riksdag tydligen uppgifvit. Så har det varit vid domstolar och så har det varit vid exekutionssäten. Man har betraktat fordran, uppkommen på grund af dessa liqvider, såsom egande företrädesrätt framför hvarje annan förmånsberättigad fordran i egen domen. Så bör det äfven rätteligen vara. Se vi t. ex. på landtmäteristadgan, så finna vi deri föreskrifvet, att landtmätares arfvode skall, utan afseende på konkurs eller eganderättstvister, utgå till landtmätare, och jorden drabbas af dessa kostnader, i hvilken hand de vara må. Nu hafva dessa utflyttningsersättningar i 50 år till slutet af 1870-talet och dessa landtmäterikostnader, hvilka icke äro små utan kunna uppgå till tusental, till den dag, som i dag är, utgått från jorden, utan att någon klagan försports derom, att inteckningsegarne blifvit lidande. Ingen har anmärkt någonting deremot. Jag kan då icke förstå hvilket hinder, som nu skulle möta att etablera såsom grundsats i lag en praxis, som i öfver femtio år utöfvats utan olägenhet. För mig är något sådant oförklarligt. För öfrigt var orsaken, hvarför Landshöfdingen Asplund kom med sin begäran till Riksdagen om ett så beskaffadt lagförslag, som det här föreliggande, den, att ett par eller tre prejudikat hade emanerat från Högsta Domstolen, hvarigenom förklarats, att den, som var berättigad till dylik ersättning, endast hade fordringsrätt, men icke förmånsrätt i konkurs. Nu har emellertid Högsta Domstolen ändrat detta och genom ett prejudikat af den 11 December 1868, som ligger här framför mig, förklarats, att fordringsägaren i ty fall har rätt till betalning ur jorden. Detta prejudikat säger visserligen icke, *hvilken* rätt till betalning ur jorden han skall ega, men det är en tillämpning af samma grundsats, som förut blifvit använd. Då således icke någon fara för fastighetskrediten förefinnes, utan fast hellre denna kredit skulle skadas, om samma grundsats blefve tillämpad som på 1870-talet, och då någon särskild inteckning icke behöfves, utan det bästa sättet att lösa frågan är det, som Utskottet föreslagit, anser jag mig böra yrka bifall till Utskottets förslag.

*Om
skyldighet
att svara för
utflyttnings-
bidrag m. m.,
som vid
laga skifte
bestämts.
(Forts.)*

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

Första Kammarens Prot. 1883. N:o 27.

*Om
skyldighet
att svara för
utflyttnings-
bidrag m. m.,
som vid
laga skifte
bestäms.
(Forts.)*

Herr Widmark, Carl Olof: Min särskilda ställning i afseende på en fråga af den art som denna gör, att jag anser mig skyldig att yttra min mening och gifva till kända de skäl, som bjuda mig att yrka bifall till Utskottets förslag. Dervid vill jag söka utreda, hvad med dessa laga skiftesbidrag afses, och huru så väl skulder som fordringar uppstå, och hvad den ena och den andra fordran i sjelfva verket innebär. Vid laga skiften förekomma egentligen icke annat än fyra särskilda slags liqvider: utflyttningsliqvid, odlingsliqvid, vanhäfdsljqvid och ståndskogsliqvid.

Skyldig till utflyttningsliqvid kan ingen annan hemmansegare blifva, än den som är qvarboende. Denna skuld utgör hans delaktighet i utflyttningskostnaden. Skuld enligt odlingsliqvid kan icke uppkomma på annat sätt, än att en hemmansegare genom skifte erhåller mer odlad jord, än han före skiftet innehafte, och han därför ådömes en ersättningssumma.

Skuld enligt vanhäfdsljqvid kan icke uppkomma för någon delägare i annor fall, än att han vid skiftet mottagit bättre häfداد jord, än den han före skiftet innehafte; sålunda utgör ersättningen der en betalning för den förbättring, hemmanet har vunnit genom skifte.

Ståndskogsliqvid kan icke heller uppstå annorlunda, än att hemmanet vid skiftet blifvit tilldeladt mera skog, än det före skiftet haft, om skogen har varit skiftad, eller större lott af den samfalda skogen vid utbrytningen, än den haus *anpart* enligt delningsgrunden rätteligen utgjort, i fall skogen förut varit samfald.

Sålunda blifver hela sammanlagda skuldsumman en ersättning, som motsvarar värdet af ett hemmans genom skiftet vunna förbättring.

Nu säges, att inteckningshafvarne skulle blifva lidande, om fordringsegaren skulle få en förmånsrätt framför dem i utbekommande af denna fordran. Så är likväl icke förhållandet, ty inteckningshafvaren har ju icke inteckning i det ökade värdet hos det nya hemmanet. Hans rätt är ju grundad i det gamla hemmanet. Om inteckningsrätten skulle omfatta äfven tillökningen af hemmansvärdet, skulle sjelfva skiftesförrättningen hafva gifvit inteckningsinnehafvaren en bättre och säkrare panträtt, än den han sjelf har förvärfvat sig. Detta faller aldrig så tydligt i ögonen som vid betraktande af frågan om ståndskogsersättningen. Han hade inteckningsrätt i ett hemman eller en lägenhet, som egde den eller den kubikmassan skog, men han skulle få, om man förvägrade laga skiftesfordran förmånsrätt framför honom, äfven förmånsrätt eller panträtt i den tillkomna skogen, hvilkens värde, såsom vi hafva hört, i ett uppgifvet fall kunnat uppgå ända till 27,000 kronor. Det är väl icke meningen, att fastighetskrediten skall behöfva stärkas på det sättet, att andras rättmätiga anspråk skola få stå tillbaka och inteckningsegarnes rätt blifva förhöjd och förökad. Den blir det ändock, ty det ligger i sakens natur, att ett hemman, som undergått laga skifte, har ett högre värde, än ett hemman, der denna operation icke har förekommit; sålunda får inteckningshafvaren redan ofrivilligt en ökad och större förmånsrätt, än den han förut haft. Nu vill jag betrakta saken från den andra sidan, och då frågar jag: hvem är det, som genom laga skiftesliqviden blir fordrande? Jo, utflyttaren får att fordra för den del af utflyttningskostnaden, som icke belöper på honom sjelf enligt delningsgrunden. Fordran uppstår vidare för den

minskning, som i odlad jord uppkommit samt för den sämre häfdade jord, någon vid skiftet bekommit, och slutligen är det äfven minskning i skogstillgång, som grundar fordran i ståndskogsliqviden. Sälunda utgör summan åt den fordrande en ersättning för hvad han genom sjelfva skiftet har på sitt hemman förlorat. Ersättningssumman är således afsedd att utjemna de förändringar, som genom skiftet hafva skett. Nu heter det väl, att likhet för alla är en rättsgrundsats; att alla böra vara lika inför lagen, och att sälunda rik och fattig skola behandlas lika. Men just i afseende på utflyttning vid laga skifte innehåller lagen ett helt och hållet ofrivilligt undantag derifrån, och detta ligger i sakens natur, ty utflyttningsskyldigheten är beroende på gårdarnes beskaffenhet, så att qvarboenderätten följer med den, som har bäst bebyggd gård, och utflyttningsskyldigheten med den, som har sämre. Detta har till följd, att det blifver de fattige, de som icke hafva råd att bygga ståtliga och präktiga hus, som i främsta rummet blifva utflyttade. De blifva också fordringsegare på nästan alla liqviderna, ty vanligen ligger den sämre häfdade jorden i utkanten af byn, dit utflyttningen sker. Också är det der den mesta oodlade jorden ligger, så att det blifver denna klass inom byn, som egentligen blir fordrande. Nu säges, att laga skifte är en hård och svår drakonisk åtgärd, men det skulle det säkerligen blifva i ännu högre grad, om dessa utflyttande icke skulle kunna hafva denna företrädes- eller förmånsrätt, som nu är föreslagen.

Om skyldighet att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte bestämts.
(Forts.)

Man har äfven talat om inteckningshafvarnes rätt, men man har sett den blott och bart från den ena sidan. Jag skall se den från den andra sidan, nemligen från de inteckningshafvares, som ega inteckning i sådana hemman, hvilkas egare blifva enligt laga skiftes-liqviderna de fordrande. Det är mycket säkert, just i följd af hvad jag förr yttrat, eller att det vanligtvis är de fattige, som blifva de på laga skiftes-liqviderna fordrande, att det finnes flere inteckningshafvare, som hafva att fordra för inteckningar hos den grupp hemmanssegare, som på liqviden blifver fordrande, än det finnes hos den motsatta gruppen hemmanssegare. Beröfvar man laga skiftes-fordran förmånsrätt, ställer man så till, att det har svårigheter med sig att få ut dessa penningar, som äro afsedda att sätta hemmanet i samma skick, som det gamla var före skiftet — ty denna liqvidsummas ändamål är, att den skall användas på det nytilldelade hemmansområdet för att få detta i samma skick, som det område haft, hvilket före skiftet lydde under hemmanet — förringar man möjligheten för den fordrande att verkställa detta förbättringsarbete å det nya hemmansområdet, så har man i ändamål att skydda de inteckningshafvares rätt, hvilka hafva inteckning i på laga skiftes-liqviderna skyldige delegares hemman, i hög grad skadat de inteckningsinnehafvares fördelar, som hafva inteckning i hemman, som egas af sådane, hvilka på laga skiftes-liqviderna blifvit fordrande. Då jag är varmt öfvertygad om rättmätigheten af den förmånsrätt, som är föreslagen, och jag anser, att det snarare länder till skärpa för fastighetskrediten, då det betryggar inteckningshafvarnes rätt i vida flere fall, än ett förringande af deras rätt kan befaras, så yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Om
skyldighet
att svara för
utflyttnings-
bidrag m. m.,
som vid
laga skifte
bestämts.
(Forts.)

Friherre Ericson: Den föreliggande frågan är för de öfriga delarne af Sverige af ringa betydelse; men den är för Norrland af mycket stor vikt, och frågans lösning afvaktas i de nordliga provinserna med spändt intresse. Der stå stora och viktiga eganderätter på spel. De hafva nemligen tugit mycket stora dimensioner på vissa orter dessa skiften; och det är under sådana förhållanden man anser det vara mycket angeläget, att dessa lösebelopp måtte få utgå ur den afträdda jorden. Så vidt jag fattat saken rätt, äro den afgifna reservationen och Utskottets förslag i *hufeudsak* öfverensstämmande. Det är endast några betänkligheter, som de ärade reservanterna hafva i en annan fråga, som enligt deras förmenande skulle af den föreliggande vara beroende, nemligen fastighetskrediten, som grundar denna nu antydda olikhet. Jag ber att få uttala den åsigt, att fastighetskrediten genom Utskottets förslag litet om ens något beröres. Det är visserligen sant, att fastighetskrediten behöfver på allt sätt upphjelpas, för att man skall kunna lyckas att få på en fast egendom lätt låna penningar, hvilket icke nu är förhållandet, men jag tror icke att det skulle skada fastighetskrediten, om man vidtog denna af Utskottet nu föreslagna åtgärd. Jag tror nemligen att långt mer än en eller annan tyst förmänsrätt skulle verka afskräckande för fastighetskrediten, den långsamhet hvar med man kan, äfven med hänsyn till senare tidens förbättringar i detta afseende, realisera den pant, man eger i fastigheten, försvårar denna fastighetskredit. Vi böra äfven lägga vikt på att denna s. k. »tysta» förmänsrätt är känd af hvar och en, som har affärer och känner lagstiftningen. Får han inteckning i hemman i en by, som icke är skiftad, vet han att han är underkastad intrång genom en förmänsrätt, som vid skifte kan vidlåda detta hemman.

I alla fall får jag säga, att om det är fråga om att jemföra fastighetskrediten, som ju rör finanslagstiftningen, med lagstiftningen om enskildes rättigheter och der verklig *rättvisa* kommer i fråga, tvekar jag icke ett enda ögonblick att lemna fastighetskrediten å sido, äfven om på densamma denna sak skulle verka skadligt, hvilket jag för min del icke tror vara förhållandet.

Jag har hört sägas att man skulle hysa den föreställningen, att sådana oegentligheter sällan skulle förekomma, att den som vid ett skifte hade en dylik fordran icke skulle få ut densamma, och att sålunda någon fara icke vore å färde. Så är likväl icke förhållandet. Jag har här i min hand ett utslag som fallit hos Högsta Domstolen den 19 Mars 1883. Genom detta utslag är i full öfverensstämmelse med gällande lagstiftning den dom fald, att den person som blifvit dömd att afträda egendom vid skifte icke fått det som för samma egendom blifvit honom tillförsäkradt, emedan den som skulle gifvit detta måst sälja sitt hemman på exekutiv auktion och ingen tillgång haft. Utslaget afser endast $\frac{2}{3}$ af kostnaden, som varit till betalning förfallen; huruvida den återstående $\frac{1}{3}$ af samma kostnad redan har blifvit eller kommer att blifva af den nuvarande innehafvaren af egendomen godtgjord, känner jag icke.

För att karakterisera de förhållanden, som uppstå, när man icke får ut hvad man genom skiftesdomen har blifvit tillerkänd, kan jag icke göra bättre än att anföra några ord, som klaganden — han blef

så väl af Häreadsrätten och Hofrätten som Kongl. Maj:ts frändömd denna ersättning ur jorden, som han afstått — anför i sin vadelibell. Han begär der att få ut ersättningen af jordens nuvarande egare och säger här följande, som karakteriserar den ställning, hvori han kommit:

»För mig, som sålunda i fullkomligt laga ordning blifvit frångången min egendom, återstod ej annat än att med 2:ne tomma händer begifva mig af till anvista platsen i vilda skogen att der på nytt börja odla samt bygga och bo bäst jag kunde, utan att lagen deremot synes ega någon makt att jemväl skaffa mig betalning för skillnaden i värdet emellan den mark, jag genom det nödtvungna skiftesbytet nödgats lemna, och den, som i stället mig tilldelats, eller ersättning för genom bytet mig tillskyndad utflyttningskostnad.» Detta är fullkomligt sant; lagen kan nu icke hjälpa honom. Jag hemställer om ett sådant förhållande kan vara med lagbundenheten i samhället förenligt eller med rättvisa och god ordning öfverensstämmande.

Den reservation, som Herr Bergström afgifvit innehåller, att det skulle vara den som har fordran vid ett laga skifte tillåtet att taga in-teckning i den fastighet, från hvilken ersättningen borde utgå. Detta är dock icke — derom är jag öfvertygad — till fyllest att afhjelpa de öfverklagade missförhållandena; ty om en egendom är in-tecknad till allt hvad den tål, så lärer väl en sådan rätt till in-teckning »öfver skorstenarne» icke vara af mycket värde.

Jag, för min del hyser den åsigt, att då staten för något ändamål tvingar den enskilde att afhända sig sin egendom, det också är statens ovillkorliga skyldighet att se till, det han för denna sin egendom får ersättning, som han blifvit tilldömd; och inga konsiderationer hafva för mig den giltighet, att de kunna bortskymma denna rättsgrundsats.

Då detta emellertid icke uppnås, om man antager Kongl. Maj:ts förslag; då det icke till fullo uppnås, om man antager reservanternas förslag, och då Utskottets förslag egentligen är en utveckling af Kongl. Maj:ts förslag och går i samma anda, anhåller jag för min del om Kam-marens bifall till Utskottets förslag.

Herr Bäckström: Den föregående talaren yttrade att den under år 1883 meddelade dom, som af honom omnämndes, var i öfverens-stämmelse med gällande lag. Jag vill visst icke betvifla det, men jag vet att praxis också varit den, att en sådan ersättning, som nu är i fråga, skulle utgå med *förmånsrätt*. Jag anser att den nu föreslagna lagen skulle just vara ett godkännande af den hitills i *allmänhet* gäl-lande praxis.

Den fordran, man på det sättet söker att skydda, är af en högst grannlaga beskaffenhet; detta kan väl svårligen af någon bestridas. Då jag tvingas att afstå jord och hus och icke får annat än en fordran, som icke går ut med förmånsrätt, är ju skyddet af synnerligen svag beskaffenhet. Jag tror att man i första rummet bör söka att skydda denna fordran och först i andra rummet tänka på fastighetskrediten, hvilken dock, efter hvad jag förmodar, icke skall taga den ringaste skada, om denna föreslagna lag blifver antagen, då man känner, att enligt *allmän* praxis en sådan fordran redan nu utgår med ovillkorlig förmånsrätt. Om detta också skulle i något afseende skada fastighets-

Om
skyldighet
att svara för
utflyttnings-
bidrag m. m.
som vid
laga skifte
bestämts.
(Forts.)

Om
skyldighet
att svara för
utflyttnings-
bidrag m. m.,
som vid
laga skifte
bestämts.
(Forts.)

krediten, är det väl rätt att den, som blifvit af lagen tvingad att afstå sin egendom, kommer i åtnjutande af den ersättning, hvartill han är berättigad.

Man har här påstått, att denna nu föreslagna förmånsrätt vore *tyst* och *långvarig*. Denna åsigt kan jag för min del icke anse vara riktig. Den kan väl svärligen sägas vara *tyst*, då man ju alltid har tillgång till skifteshandlingarne, och hvad långvarigheten angår, är väl dermed icke så farligt, ty denna fordran utgår vanligen på 2 å 3 år.

Den nästföregående talaren sade, att Utskottets förslag gick i samma anda som Kongl. Maj:ts. Jag tycker dock, att förslagen äro hvarandra alldeles motsatta. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle ersättningen blifva af enskild natur, alldeles i olikhet med hvad Utskottet hemställt eller att *jorden* skulle häfta för sådan ersättning, i hvems hand den vara må.

Här är väl i motiven till reservationen anfördt, att det utgått ståndskadeersättning vid ett skifte med 27,000 kronor. Jag vill i anledning häraf upplysa, att det visserligen är sant, att en person blifvit ålagd att betala ett sådant belopp, men detta skulle utgå till flere hemmansegare och icke stanna på en hand.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Strömfelt: Då jag inom Utskottet deltagit i den förberedande behandlingen af frågan, och är den ende, som instämt i den reservation af Herr Bergström, som finnes utlåtandet bifogad, anhåller jag att få yttra några ord.

Alla synas vara öfverens derom, att man bör bereda större säkerhet, än som för närvarande eger rum, för delegare i skifte, som blifvit tillerkänd utflyttningsbidrag eller ersättning. Tre förslag föreligga till Riksdagens pröfning. Jag tror att denna pröfning är af alla största vikt, och jag har härför skäl att framlägga, äfven andra än dem, som af en talare nyss blifvit anförda. Han tycktes hufvudsakligen ömma för dens rätt, hvarom här är fråga att hjälpa. Han yttrade väl ej, att det gjorde honom detsamma, men att han icke fästade sig mycket vid, huruvida genom ifrågasatt lagstiftning, hvarigenom skulle tilldelas en skiftesdelegare större säkerhet, fastighetskrediten komme att rubbas.

Jag tror dock, att när man pröfvar förslag, då är det en skyldighet tillse, att man ej allenast vinner det mål man eftersträfvat, utan ock att man icke lagstiftar så, att man förhjelper ett intresse till en väl behöflig rätt och på samma gång skadar eller våldför andra intressens bättre rätt. Utskottets förslag afser, det kan icke förnekas, att införa en *tyst förmånsrätt*. Hvarje lagstiftande församling är i allmänhet rädd att föröka antalet af *tysta förmånsrätter*, just därför att de i väsentlig mån rubba den kredit, som är oundgänglingen nödvändig för fastighetsegare. Utskottet har en känning af att denna *tysta förmånsrätt* verkligen kan rubba krediten, och säger därför: »Anmärkningen, att genom den ifrågasatta lagbestämmelsen skulle skapas en ny *tyst förmånsrätt*, torde betydligt förlora i kraft, då man besinnar, att *skifteshandlingarne* äro för hvar och en tillgängliga.» Jag frågar herrarne, om en person år 1884 lemnar ett lån mot in-teckning i lanttagarens hemman, hvad har långifvaren för nytta af att 1887 få veta,

att det då tillkommit skifteshandlingar, hvarigenom medgifves annan person förmånsrätt för ett belopp må hända större än det, hvarför han eger inteckning?

Dessutom torde en äldre fordringsegare, som fått inteckning, hafva full rätt fordra att denna hans säkerhet bibehålles till sitt fulla värde och icke rubbas af den, som kommer med fordringsrätt långt efter honom. Jag påstår således, att Utskottets förslag är välvilligt, men har skjutit öfver målet och våldför andra intressens rätt vid önskan att förskaffa en skiftesdelegare, som blifvit tilldömd ersättning, god säkerhet. På sådana grunder och då jag tror, att Riksdagen måste strängt hålla på, att icke tysta förmånsrätter införas, hvilka skada den så nödvändiga fastighetskrediten, samt då reservationen, som utgör ett förmedlande mellan Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, afser att införa en inteckningsrätt, hvilken icke förmärmar förut varande inteckningshafvare, men bereder rättsiunchafvaren säkerhet framför öfrige icke förmånsberättigade fordringsegare, anhåller jag om bifall till reservationen.

*Om
skyldighet
att svara för
utflyttnings-
bidrag m. m.
som vid
laga skifte
bestämts.
(Forts.)*

Herr Nyström: Jag vet, att tiden är dyrbar och jag skall därför söka vara så kort som möjligt. Jag vill endast anhålla att i största korthet få nämna hvad jag anser här böra ifrågakomma. Det är uppgifvet och antaget, att största delen af vårt land är skiftadt, och att denna fråga således egentligen skulle röra de ännu icke slutligen skiftade provinserna, Norrland och Gotland. Det är visserligen sant, att dessa provinser hufvudsakligen beröras af frågan, men utan tvifvel kan det äfven i framtiden förekomma, att odlingersättning skall utgå äfven i andra orter af landet, ty vid klyfning af hemman och lägenheter kunna ofta nog för de enskilda delegarne uppstå ganska betydliga kostnader och likvider, då odlingersättning måste utgå; och detta förhållande måste för all framtid fortfarande ega rum äfven i de redan skiftade delarne af Sverige, om ock i mer eller mindre grad. Utskottets majoritet och de båda reservanterna hafva antagit, att Kongl. Maj:ts föreliggande förslag icke uppfyller ändamålet, och äfven jag delar denna åsigt. Det är föga vunnet genom Kongl. Maj:ts förslag. Man får reda på den person man skall hålla sig till för utbekommande af ersättning, men man får icke den ringaste förmånsrätt för ersättningsbeloppet. Hela detta belopp kan därför mycket lätt gå förloradt, då någon förmånsrätt för detsamma icke är medgifven. Reservanternas förslag är, enligt min åsigt, icke heller antagligt. Ty utom det att jag tror, att deras förslag utsträcker sig längre än motionen och Kongl. Maj:ts förslag föranleda, derigenom att det förutsätter en förändring af äfven andra författningar än ifrågavarande lagparagraf, tror jag att, då man genom antagandet af deras förslag icke heller vinner någon slags förmånsrätt för ersättningsbeloppet, förslaget icke är något särdeles eftersträfvansvärdt.

Hvad angår uppgiften, att vid ett skifte skogsliqviden gält ett belopp af icke mindre än 27,000 kronor, ber jag blott att få nämna, att, så vidt jag erfarit under de 30 år jag haft att göra med de norrländska orterna, der de största skiftena och ganska betydliga liqvider förekomma, har det aldrig inträffat att ens femtedelen af detta belopp kommit

Om
skyldighet
att scara för
utflyttnings-
bidrag m. m.,
som vid
laga skifte
bestämts.
(Forts.)

i fråga att gå i liqvud rörande ståndskog, och troligtvis lär det ej heller framdeles ifrågakomma. Men äfven om man antager, att ersättningen uppgår till betydliga belopp, är det ju icke någon fara att bevilja för-
mänsrätt för dessa belopp. Vanligen sättes värdet på den jord, som skall afstås, af landmätaren hellre till lägre än högre belopp af dess verkliga värde. Jag har många gånger frågat delegarne i skiften, när de beklagat sig öfver kostnaderna, som i en summa kunnat synas ganska betydliga, om de ville afstå erhållna marken mot det att någon annan åtog sig att betala ersättningen. De hafva alltid derpå svarat nej och behållit marken, som blifvit dem tillskiftad, så att deras klagomål i själfva verket syntes icke vara befogade.

Inteckningshafvarne blifva vid sådant förhållande icke det ringaste förnämade i sin rätt, om den person, som måst afstå jorden, tillägges förmånsrätt för ersättningsbeloppet. Staten har ju genom särskilda författningar förbehållit sig förmånsrätt för de lån, han lemnar till utdikningar och dylika ändamål. Denna förmånsrätt är väl mycket farligare för inteckningshafvarne, ty utdikningens resultat är kanske osäkert, och i allt fall blir den mark, som derigenom vinnes, oftast af mindre värde än en redan färdig odlad ega, som vid skifte går från den ene till den andre. För öfrigt måste man betänka, att de, som hafva inteckningar i en egendom, från hvilken vid skifte mark måste afträdas, blifva bättre bevarade i sin rätt genom Utskottets förslag, än nu är förhållandet; ty då egaren till en sådan egendom får större säkerhet att verkligen utfå ersättning för den afträdda marken eller ståndskogen, få äfven inteckningshafvarne större fördel.

Då jag således tror, att äfven fastighetskreditens skyddande på det högsta befordras genom Utskottets förslag och fordrar dess antagande, får jag nu dertill yrka bifall.

Herr Statsrådet von Steyern: Då Kongl. Maj:ts proposition redan blifvit af Andra Kammaren afslagen, och Utskottets förslag i stället antaget, tjenar det icke mycket till att här utveckla de skäl, som tala för Kongl. Maj:ts proposition. Jag vill derfor endast uttala den mening, att i valet mellan Utskottets förslag och Herr Bergströms reservation synes mig reservationen, så vidt jag nu kan bedöma den, vara bättre egnad att leda till en lycklig lösning af frågan. Denna mening stöder jag på skäl, som redan blifvit under diskussionen anförda, särskildt beträffande de vådor för fastighetskrediten, som Utskottets förslag innebär.

Herr Samzelius: Det var ju helt naturligt, att det sista yttrandet skulle utfalla så som skedde, ty det stod i full öfverensstämmelse med den reservation, som af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet afgafs i fråga om odlingsfonden. Men här får man icke uteslutande tänka på fastighetskrediten utan äfven på något annat och viktigare, nemligen *eganderätten*. En person tvingas att mot sin vilja afstå sin egendom och får dock ej säkerhet att derfor erhålla ersättning! Enligt expropriationslagen kan han visserligen äfven tvingas att afstå sin egendom, men då lemnas ovilkorligen genast ersättning för den fastighet, han nödgas afträda. I detta fall åter

nödgas han genom en tvångsrätt att afstå sin egendom, sin väl odlade åker och äng och sin skog utan någon den ringaste säkerhet att få ut ersättning derför. Mig synes att, innan han tvingades att afstå sin egendom, borde liqvid ega rum eller åtminstone ställas sådan säkerhet, att han dermed förklarade sig nöjd. Afträddandet af egendomen borde, strängt taget, icke förr få ega rum. Men då han nu enligt lagens stadgande är tvungen att förr afträda den, bör han vara förvissad om att under alla förhållanden utfå ersättning derför. Man talar om fastighetskrediten och att den skulle lida af en sådan rätt, som den ifrågasvarande, då det händt att ersättningsbeloppet för afträdd jord vid skifte uppgått ända till 27,000 kronor. Men om detta är vådligt för fastighetskrediten, är det icke ännu mera vådligt för eganderätten att nödgas afstå egendom till värde af 27,000 kronor och icke hafva någon säkerhet att utfå ersättning derför? De, som hafva inteckningar i en egendom, kunna komma att lida ganska mycket af ett sådant förhållande, och *det* kan komma att inverka i ganska väsentlig mån på fastighetskrediten.

Jag kan visserligen förstå, att många betänkligheter kunna yppa sig mot ett bifall till Utskottets förslag. Jag har tagit kännedom om den granskning, som förslaget till nya dikningslagen undergick, och om de anmärkningar, som af Högsta Domstolen deremot framställes, hvilka betänkligheter möjligen nu åter kunna upprepas. De synas dock icke vara af den beskaffenhet, att man för deras skull bör afvika från en princip, som i och för sig är riktig. Reservanten har visserligen hållit på denna princip, men han har föreslagit medel, som stundom icke kunna leda till målet. Om ett hemman är, såsom en talare yttrade, intecknad öfver skorstenarne, kommer ju inteckningen att medföra en säkerhet af noll och intet värde. Då skiftena redan försiggått öfver största delen af riket, såsom en talare nämnde, böra väl åtminstone de provinser, der skiftena i allmänhet egt rum, icke hafva något emot Utskottets förslag. När odlingsersättning derstädes icke framdeles kan komma att utgå, borde väl representanterna för dessa provinser icke hafva något emot att göra rättvisa åt de orter, der skiftena ännu icke afslutats, såsom i de norrländska provinserna. Jag tror att Utskottets förslag är grundadt på full rättvisa, och att Kammaren icke bör tänka att bifalla ett förslag, som är bygd på *sådan* grund. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen att i afsende å förevarande punkt blifvit yrkadt dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock att Kammaren skulle antaga de lagförslag, som innefattades i Herr Bergströms vid Utskottets utlåtande fogade reservation.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

1 punkten.

Bifölls.

Första Kammarens Prot. 1883. N:o 27.

4

Om skyldighet att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte bestämts. (Forsts.)

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr Grefven och Talmannen hemstälde, huruvida Kammaren medgäfvde, att de utfärdade anslagen till detta sammanträdes fortsätande finge nedtagas, hvartill svarades ja.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle uppföras främst bland utskottsutlåtandena det denna dag första gången bordlagda betänkandet.

Upplästes ett insänt läkarebetyg af följande lydelse:

Att Ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr *C. von Stockenström* fortfarande är sängliggande sjuk i lungsäcksinflammation, och till följd deraf ej kan under den närmaste tiden delta i Riksdagens förhandlingar, intygar
Stockholm den 20 April 1883.

Adolf Kjellberg,
Med. Doktor, Professor.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
